

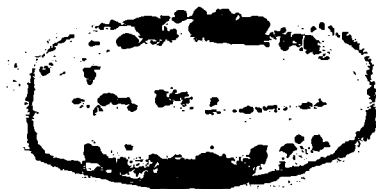
МИРТЕМИР

Излаганим

Шеърлар

ҒАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ
АДАБИЁТ ВА САНЪАТ НАШРИЕТИ

Тошкент—1975

Миртемир.

Излаганим. Шеърлар. Г., Адабиёт ва санъат наш-
риёти, 1975. (С)
144 б. расм.

«Излаганим» — Ўзбекистон халқ шоири Миртемирнинг янги шеърлар китоби. Шoirнинг кейинги вақтларда ўзган шеърлари бу китобда жам бўлди.

Миртемир. То, что я ищу.

Уз 2

М $\frac{70403 - 000 - 184}{352 (06) - 75}$ 38—75

©Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
1975

*Бу — мен туғилган тупроқ. Ҳа, мен туғилган тупроқ,
Тоғлар, кўм-кўк адирлар, даралар, чексиз қумлоқ.
Бўронлар қамчилашар, ёмғирлар томчилашар,
Қишда қалин қордан оқ, кузда-чи, пахтадан оқ.*

Қаъбамсан, шеърият, эзгу эҳромим,
Оғу ҳам бол тўлиқ бебаҳо жомим.
Амалим ва ишқим, умиду армон,
Уйқусиз тунларим — жиндак илҳомим...
Керакмас инжу ҳам сенсиз, ҳақиқ ҳам,
Керакмас шаддод ҳам сенсиз, дақиқ ҳам,
Ҳаёт ҳам мен учун сенсиз бемаъни,
Сенсиз ўтмасин-да ҳатто дақиқам.

МЕН ТУҒИЛГАН ТУПРОҚ

Бу — мен туғилган тупроқ. Ҳа, мен туғилган тупроқ
Тоглар, кўм-кўк адирлар, даралар, чексиз қумлоқ.
Бўронлар қамчилашар, ёмғирлар томчилашар,
Қишда қалин қордан оқ, кузда-чи, пахтадан оқ.
Тақводордай чўк тушиб, пешанамни қўяман,
Онам каби ўпаман, қалб меҳрига тўяман.
Кайхисров қиличидан кесикбош бобом хоки,
Ким ноҳос оёқ қўйса, ҳақоратга йўяман.

Бу—мен туғилган тупроқ. Бу—мен йўғрилган тупроқ.
Кўклам гоҳи сержала, ёз қурумсоқ ва қурғоқ.
Терак бўйи жарлардан сув тортар бобо дехқон,
Бугдой ҳам, жувар и ҳам бўлиқ, кўм-кўк, сербошоқ
Тақводордай чўк тушиб, пешанамни қўяман,
Суйгулимдай қучаман, жамолига тўяман.
Чингиз ўқига учмиш олис бобом хоки бу,
Ким кўзга илмай боқса, камчиликка йўяман.

Бу — мен туғилган тупроқ, бу — мен улғайган тупроқ,
Даралари жаннатий, тоғ сиртлари кўк яйлоқ.

Қумлоқларида ҳатто сурув-сурув қўй-қўзи,
Гулдор, нақшин қоракўл, етти ранглик, ярқироқ.
Бир фарзанддай чўк тушиб, пешанамни қўяман,
Кун ўтмай соғинаман, ўпиб-ўпиб тўяман.
Оқ пошшонинг тўпидан абжақ бобом хоки бу,
Оқ пошшони ослатсанг, ёвузликка йўяман.

★ ★

★

Бу — мен умр кўрган тупроқ, мен бобо бўлган тупроқ,
Сув бўйлари тутзорлар чўзилмиш йироқ-йироқ.
Ипак ҳам, бол ҳам бунда, мрамор ҳам, олтин ҳам мўл,
Қўмир ҳам, шароб ҳам бор, гурунч садаф мисол оқ
Бир аскардай чўк тушиб, пешанамни қўяман,
Фидойиман, шайдоман, ўпиб-ўпиб тўяман.
Коммунистик келажак шуълалик байроғида,
Қим ноҳос ўқрайса ҳам кўзларини ўяман.

1972

ЎЗБЕК ИҶЛИ...

Шарқ томон юрдим бир кез
Донғил ва узун йўлдан,
Кесиб ўтардим тез-тез
Не-не қадимий чўлдан.
Қоларди йўл ёқалаб
Не кентлар, не шаҳарлар,
Қоларди хотиралар,
Тунлар, сулув саҳарлар.
Не-не қақроқ ўзанлар,
Янги сойлар, яшил юрт,
Не-не янги чаманлар,
Оқ мраммрдан асил юрт.
Олис мозий бағридан
Вайроналар, эртаклар,
Оқсоқ тождор давридан
Гумбазлик не кўлмаклар.
Не қўрғонлар кўринур
Ясси қум, қапа бўлиб.
Қошоналар суриhur
Дўнг бўлиб, тепа бўлиб.
Бугунгидек ёдимда
Ўтмишнинг сўкук чоки.
Очилур кўз олдимда
Жилд-жилд китоб гўёки.
Ҳар варағи бир тарих —
Қон билан ёзуғлик хат.

Ҳар варағи бир тарих —
Нолакор қўшиқ фақат.
Эсга тушар замонлар,
Қумда қолмиш карвонлар,
Самумлару бўронлар,
Қақроқ-чанқоқ армонлар,
Йўл излаб саргардонлар,
Адо бўлмиш жавлонлар,
Ташналар, нотавонлар,
Умри калта давронлар.
Эсга тушар йўлсизлик,
Гўллик, гунглик, гаранглик,
Жизғанаклик, нодонлик,
Дийдорга зор тажанглик...

* *
*

Шарқ томон юрдим бир кез
Донғил ва узун йўлдан,
Кесиб ўтардим тез-тез
Не чўл, не дарё, кўлдан.
Қайдан тўғри, жонон йўл?
Ким экан қургувчиси?
Қайдан шундоқ равон йўл?
Ким бошлаб юргувчиси?
Катта ўзбек йўли бу,
Қурмиш бутун мамлакат.
Лениннинг ўз қўли бу,
Оқар бахт ва баракат.
Катта ўзбек йўли бу —
Тотувлик, дўстлик йўли.
Катта ўзбек йўли бу —
Бекаму кўстлик йўли.
Нотавон бўласайдик гар,

Қайдан ҳам қулардик йўл?
Бедармон бўлсайдик гар,
Ямларди-ку ютоқ чўл.
Бу йўл барпо бўлгани,
Дема, манглай шўримдан,
Бу йўл барпо бўлгани —
Давлатимнинг зўридан.
Иноқлигу қўлдошлик,
Юз дўст эл ҳашари бу.
Меҳнатга тоғ бардошлик
Даврим шоҳ асари бу!
Боболар йўл юрибди,
Йўл қуролмабди бирсқ.
Яхши хаёл сурибди —
Ер қаттиқ, осмон йироқ.
Ҳар йўлчилик охири
Утмабди надоматси,
Ҳар мўлчилик охири
Кетмабди қиёматси...

* *
*

Тағин ўтдим тунов кун
Замон тутиб қўлимдан,
Кетгунча тўқис-тўқин
Катта ўзбек йўлимдан.
Кетгунча ғўза, боғ-роғ,
Соялик хиёбонлар
Чўлдан қолармикин доғ?
Қолурми хиёбонлар?
Ўямасам, кўргай кўзим,
Дил-дилдан ишончим бор:
Кўргайман, ёруғ юзим,
Яхлит яшил бир диёр...

Уктам, расо ва дуркун
Даврон тутмиш қўлимдан,
Бутун Шарқ ўтар бир кун
Еруғ ўзбек йўлимдан...

1972

МАРМАР САҒАНА

Гулзоримдан саҳар гул уздим,
Қучоқ тўлур, бир даста туздим,
Қўз олгудек хил-хил, ранг-баранг,
Яхши қўшиқ мисол сержаранг.
Ўз ўрнида ҳар гул товланур,
Ҳам товланур, ҳам оловланур,
Ял-ял шудринг япроқларида,
Кулгу ўйнар дудоқларида.
Нафасидан ҳаво атирлик,
Соз ғазалдек сара сатрлик.
Аэропортга элтдим саҳардан:
— Совға,— дедим,— олис шаҳардан,
Ҳа, пойтахтга ола кет, ўғлон,
Чой вақтига етгунг бегумон,
Пойтахтда ҳам саҳар пайти бу..
— Ёруғ Шарқнинг янгроқ байти бу!
Дегин дадил, таратиб хуш бўй,
Қора мармар сағанага қўй!

1972

.

МЕН ЛИГИМ...

Ғозгонда камалак янглиғ мармарман,
Ҳали сайқали йўқ ғўдир гавҳарман.
Тошчиман, кимёгар, ўзим аллома,
Ҳаёт илдизиман, шифо, жавҳарман.
Ўзим чироқчиман ва машинасоз,
Шаддод чавандозман ҳам тоймас дорбоз.
Чўпонман-чўлуқман, ўтарман, яйлов,
Ўзим талабаман ва ўзим устоз.
Мен ўзим Мурунгов — қумман, олтинман.
Бухоро бағрида яшп лёлқинман.
Токзорман Андижон адирларида,
Жайхун ўзанида лойқа оқинман.
Ўзим саратонман, мўл-кўл кузакман,
Яшил гумбазману, ёрқин безакман.
Мен ўзим чўнг наққош, ўзим бинокор,
Ўзанман, оқинман, қўрман, ўзакман.
Мен баҳорий чўлда юз ранг чечакман.
Сой бўйи — тутзорман, яшил эртакман.
Мен чексиз боғу роғ, бол оқар полиз,
Тепа-тепа пилла, той-той ипакман.
Мени тор ҳовлимдан излашлик абас,
Менга йўлдош бўлмас нотанти, нокас.
Мен янги дарёман қадимий чўлда,
Қониб-қониб ҳўпланғ, қатрам қолса бас.
Мен кўзлар илғамас кўк экинзорман,
Меҳнат билан борман, бахтимга ёрман.

Қўлимдан келмаган ҳунар, санъат кам,
Алмисоқдан ўша чўнг пахтакорман.
Мен ўзим замонман, тугал давронман,
Дев ё пари эмас, оддий инсонман.
Юздан бирин айтдим, мақтаниш эмас,
Қисқаси, мен ўша Ўзбекистонман.

1972

ТАҒИН ТУПРОҚ ТУҒРИСИДА

Розиман шу юртда туғилганимдан,
Она тупроғимда-да! Ҳа, она тупроқ.
Етти иқлим интиқ, жонона тупроқ,
Розиман шу лойда йўғрилганимдан.

Жами суюклардан суюкроқ ўзи.
Қандоғам ардоқлик, қадрн нечоғлиқ!
Ўзим ҳам ўзлигим чамбарчас боғлиқ.
Жами буюклардан буюкроқ ўзи.

Ҳали мен кўрмаган гўшаси талай,
Ҳали мен бормаган кўк ўрмон озмас.
Жилгаю сой, дара, биёбон озмас.
Мен хаёл сурмаган жой кўп ҳар қалай.

Ҳали мен қонмаган булоқлари бор,
Ҳали не тоғлар бор — кезолганим йўқ.
Ҳали армонимдек безолганим йўқ,
Ҳали мен ёнмаган ўчоқлари бор.

Ҳали мен юзмаган кўм-кўк кўл ҳам кўп,
Ҳали мен тутмаган каклик бесаноқ.
Онаси ўлмаган не-не гул ёноқ...
Ҳали мен тўзмаган сўқмоқ йўл ҳам кўп.

Ҳали мен минмаган гинжинг тулпор мўл,
Ҳали мен қувмаган оҳу ҳам анча,

Ҳали мен чалмаган чолғу ҳам анча,
Ҳали мен ннмаган унгу р мўл, ғор мўл.

Ҳали мени кутар не-не дастурхон,
Ҳали мен ичмаган қимиз лиммо-лим.
Ҳали мен кечмаган денгиз лиммо-лим,
Ҳали мени кутар бутун-бутун нон.

Менга суюк бари — тоши, жўяги,
Шу тупроқда ухлар боболарим ҳам,
Шу тупроқда олис момоларим ҳам,
Шу юртда (қайдадир...) онам суяги.

Шу тупроқда ўтди ғариб гўдаклик,
Шу тупроқда ўтди шўх ўсмирлигим,
Шу тупроқ-ла мангу қалбдан бирлигим,
Ёруғ бугунлигу соз келажаклик.

Шу тупроқ кўзларда гавҳар қарогим,
Ҳали ўтроқ жонман, кезмадим жаҳон,
Қайларда юрмайин, ягона армон:
Шу тупроқда қолсин тупрогим.

1972

О Н А Г И Н А М

...Она багрин қўмсаб ўтди гўдаклик,
Тақдир олиб кетмиш эди йироққа.
Гоҳ ўксуклик, гоҳи шўхлик, тентаклик,
Тағин бир ёз қайтиб келдим қишлоққа.

Не кўрайин? Кетмон ётур занг босиб,
Сопи синиқ, қараб бўлмас ўроққа.
Оғил, четан, қудуқбоши чанг босиб,
Онам шўрлик ўхшар жонли қурчоққа.

Қўз ёшини артиб рўмол учиди,
Манглайимдан ўпиб, тутар сўроққа.
Синглим кўзи милт-милт, ҳовли бурчида,
Ҳовли ўхшар ҳозир юз бир қуроққа.
«Қўз ойдин!» деб олис-яқин кетишар:
«Келдинг чоғи тағин тўрт кун қўноққа?»
Вақт тигиз-да, булар қайдан билишар,
Бири уйга, бири чорлар овлоққа.
«Тулпор тўғри чортоқ томон чопармиш,
Сен ҳам ахир чопиб келгунг чортоққа.
От айланиб, қозиг'ни топармиш,
Сен ҳам ахир топиб келгунг шу ёққа...»
Бири у дер, бири бу дер, хушвақтлик,
Сакраб кетгум келар ўхшаб тайлоққа.
Яхши тилак, яхши орзу, хушбахтлик,
Майли, борсам-бориб келай яйлоққа.

Вақт тигиз-ку, лекин анча тургим бор.
Тагин тушгум, қайдам, қандай сўқмоққа.
Онагинам кўз олдида юргим бор,
Кетмам, тўлқин ирғитгандай қиргоққа.

Тонг отмайни ўроқни ҳам соплагум,
Кетмонни ҳам дуч қилгайман қайроққа,
Лой қиламан, лойга сомон қоплагум,
Эрта билан дўстлар келур шувоққа.

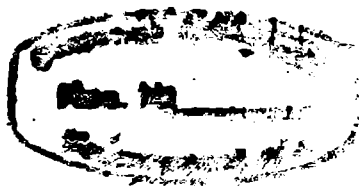
Қайдан билсин не савдолик ёш бошим,
Она қалби ўхшар ойдин булоққа.
Хаёлларда совиб қолар сўк ошим...

* *
*

Онагинам ўтин қалар ўчоққа...

1972

261950

СЕҲР...

Оқшом салқини тушар,
Най навоси таралур.
Най авжида сеҳргар
Ўзга олам яралур.
Сеҳрли манзаралар
Кўринур у оламдан.
Даралар, шаршаралар
Кўринур у оламдан.
Қорли тоғ сийнасида
Шарқироқ сой кўринур.
Чинорлар тепасида
Ярқироқ ой кўринур.
Тўлин ой шуъласида
Ойдек ёрқин оқ қоя,
Чинор кўланкасида
Кимни кутар тоқ соя?
Сой бўйида шу асов
Сой сингари беқарор,
Йўлга тикилар биров,
Ёниқ кўзлар кимга зор?
Ой оҳиста юзмоқда
Тагсиз мовий самода,
Шундоғам сеҳри бўй бор
Шабадалиқ ҳавода.
Интиқ юракдай титрар
Кўк чинорда ҳар япроқ,

Ҳамон шарпасиз ва бўш
Сирли тун, сирли сўқмоқ.
Тўлин ой шуъласида
Ойдек ёрқин оқ қоя.
Чинор кўланкасида
Ҳануз ўша тоқ соя.
Тонг яқин. Ҳулкар янглиғ
Ярқираб келур санам,
Висол дамлари мисол
Жаннат бўлмас чинданам...
Най навоси таралур,
Най навоси таралур,
Най авжида хотирот —
Ўзга олам яралур.

1972

ИЗЛАГАНИМ

Ўйламангки, тагин завои излайман,
Йўқ, жаҳон кезаман, висол излайман.
Сўз ва ранг излайман, тимсол излайман,
Жарангдор қўшиқда камол излайман.

1972

СУЙГУЛИК...

Иккала чаккангга тушибди-я оқ,
Менда бепарволик, мен сабабкормен.
Сен ҳам ўтмагин тоқ, мен ҳам ўтмай тоқ,
Кечирим сўрайман, ўта айбдормен.

Сен менинг шўримсан, кўргулигимсан,
Сен менинг пешанам, куйгулигимсан,
Бошимга кўтариб юргулигимсан,
У дунё, бу дунё суйгулигимсан.

1972

ТУШМАСИН

(Қўшиқ)

Қизил гул баргига ҳеч қор тушмасин,
Аламли бошга ҳам озор тушмасин.

Яшил чўққисидан олқор тушмасин,
Тор йўлда тўсатдан девор тушмасин.

Суйгулик суймасга зинҳор тушмасин,
Ногоҳ ҳакамликка беор тушмасин.

Йўлда йўлдошликка бадкор тушмасин,
Ҳеч киши юртидан канор тушмасин.

Содда, соз суҳбатга айёр тушмасин,
Инма тушса-тушсин, диёр тушмасин!

✱

✱

Юлдузлардай ёрқин кўзларнигиз бор,
Ярқирай берсин, ҳа, то хор тушмасин.

Улфат излаганда, дўст излаганда,
То нокасу нодон, ночор тушмасин.

**Ялчийман деганда, кўланган пайтда,
Бир тушган кўргулик тахрор тушмасин.**

**Дунёда ягона тилагим шуки:
Яхши номингизга губор тушмасин.**

1972

Қоронғулик тушар,
Бағрим увишар,
Танҳоликда қайта туғиламан мен.
Ёрилиб кетгудай
Тамом йитгудай,
Токи тонг отгунча бўғиламан мен.

Кўзимга ёруғлик,
Сўзимга ёруғлик,
Соғ жонга ёруғлик сўрайман тонгдан.
Армонли йўлчиман,
Армонли куйчиман,
Жаҳонга ёруғлик сўрайман тонгдан.

1972, Москва.

ТУН БҮЙИ

Тун бўйи уйқумни олди қалдироқ.
Деразамда чақнар чақмоқ найзаси,
Оппоқ сочларимда ўрмон нафаси,
Ёмғирга боқаман беун, бечироқ.

Тун бўйи уйқумни олди қалдироқ.
Ёз оғи бу юртда ёғин палласи,
Қулоғимда янграб жала яллеси,
Парча булут ҳатто бунда ёғолоқ.

Саҳарда сўқмоқдан ўтаман танҳо,
Юзимга урилар эгик бутсақлар,
Симоб тўкилгандай порлар япроқлар,
Ҳавога тўймайман — шифскор ҳаво.

Эгик бутсақларни снлкиб қўяман,
Шода-шода сачрар асл дур гўё,
Дурмас, қатра-қатра яшил нур гўё,
Яшил гўзалликка қачон тўяман?

1972, Москва.

ИЗЗАЛИК

Тонг отар. Еришар ўрмонда излар.
Шудрингли сўқмоқдан юриб қоламан.
Кўринса ўзимдай саёқ, ёлғизлар,
Ўша зум йўлимни бурнб қоламан.
Сўқмоқ олиб чиқар яшил сайхонга,
Кўзларим тўрт бўлиб, кутама бесабр.
Кўз тикаман гўё бутун жаҳонга,
Ўйлаб ҳам кўрмайсан — бу қандақа жабр.
Ўйлаб ҳам кўрмайсан — сенинг келишинг,
Бир нафас келишинг—армоним ахир.
Олисан эпкиндай сарин елишинг,
Тонг каби кулишинг — армоним ахир.
Шудрингларда чақнар шуълалар рақси...
Сурундим, тўнгатка дуч бўлди тизза.
Келмадинг-ку бу гал... аксликнинг акси...
Измаман, иззмаман, иззмаман, изза...

1972, Москва.

ЧИРИЛДОҚ

Чирилдоқ чириллар... Ел эсар на хуш!
Юлдузлар чарақлар, ой ўн беш кунлик.
Кеча кўп сеҳрғар, кеча тугунлик.
Чирилдоқ чириллар...
Ҳолбуки, кенг олам ҳозир кўрар туш...

* *
*

Мени чулгаб олар жимлик, беунлик,
Елгизликда юрак ўтлик, тўлқинлик,
Чексиз хаёлот ҳам учар гўё қуш.
Бу оламда борми ўзи тургунлик,
Унда норасолик, бунда тўлгинлик,
Бир ёнда мудроқлик, бир ёнда хуруш,
Бир ёнда қувноқлик, бир тараф хомуш,
Бир ёнда ёрқинлик, бир ён сўлгинлик,
Мағзини чаққанда кетар ақлу-хуш.
Истардим оламдан ўтса дилхунлик,
Истардим оламда фақат гулгунлик!
Чирилдоқ чириллар...
Ҳолбуки кенг олам ҳозир кўрар туш.

1972, Москва.

ЛЕНИН ҲУЗУРИДА ИККИ ДАҚИҚА...

Ленин ҳузурида Фиделни кўрдим,
Ўнг қўли чаккада, гўёки аскар.
Фидель сиймосида бир элни кўрдим,
Жангга ва меҳнатга шай ҳам сафарбар.

Шу икки дақиқа сукут ичида
Гўё у Ленинга берарди ҳисоб.
Шу икки дақиқа сукут ичида
Не-не сўроқларга оларди жавоб.

Шу икки дақиқа сукут мағзида
Митти орол ўтган узун йўл ошкор.
Шу икки дақиқа сукут мағзида
Ўктамлик, тантилик, қатъият, қарор...

Шу икки дақиқа сукут салмоғи —
Уша орол қадар зилдан-зил ҳозир.
Шу икки дақиқа сукут салмоғи
Уммонга юк гапми, оламдай оғир.

Фидель турар эди тик ва боадаб,
Аскарӣй соддалик, сардорга хослик.
Фидель турар эди алпдай, воажаб,
Кўзларида бурро уқув-шаррослик.

**Фидель турар эди сукут ичида,
Улмас устозига берарди ҳисоб.
Тилсимлар очарди ақл қиличида.
Не-не жумбоқларга оларди жавоб.**

1972, Москва.

Қ Ұ Н Г Л И М...

Қўнғлим на ёқутда, на ферузада,
На ширин шаробу аччиқ бўзада.
Қўнғлим — манглай терим — дунёдай далам,
Қуёш арзандаси яшил гўзада.

Ўша — барқим, мулким, газнам, бойлигим,
Шунда расо бўлди қадди ёйлигим.
Дилда тоғдай фахру кўзда ёрқинлик,
Ўша саҳоватда тошқин сойлигим.

Келинг, яшил дунё — даламни кўринг,
Тўқисимни кўринг, чаламни кўринг.
Қувончим, суюнчим — жумҳуриятим,
Кошонамни кўринг, чайламни кўринг.

Оламга доврўғ-ку беозорлигим,
Пайтида аёвсиз ҳам гаддорлигим.
Қадимий ва содда мўъжизакормен,
Оламнинг кўрки-ку пахтакорлигим...

Қўнғлим на олмосда, на ферузада,
На ширин шаробу аччиқ бўзада.
Қўнғлим — манглай терим — дунёдай далам,
Кузги оқ чўққилар — яшил гўзада.

1972

Ж У Ж У Н

Бисотимда жужун уст-бош
бор эди сал эскироқ.
Ёз ойлари қайға бормай,
йўлдош эди у бироқ.
Жомадоним бурчагида
борар эди буклоғлик,
Тоза, пишиқ. Лекин ўзи
сал ямоқлик, сал доғлик.
Сийлик эди Маргилонда
янги чеклик бир қиздан,
Қиз бўлганда ҳали-ҳануз
юрагимда сир қиздан.
Саратонда кияр эдим,
салқин эди ва енгил,
Жужун янглиғ хузурбахимас
ёз ойлари ҳеч энгил.
Оқшомлари сой бўйида
шудринг қўнмас — мовутдек,
Туш чоғида салқинлиғи
ел ялаган совутдек.

* *

»

Сен сўрадинг: «Нега тўзмас,
чўзим янглиғ, не сабаб?»
Жавоб излаб, тугилдим мен:

— Нега,— дердим,— во ажаб!
Уйлаб қолдим, эсга тушди,
Мингсулудай пиллакаш,
Мингсулудек сулув қайда,
сулув гапми, париваш!
Тўпиғига тушэр сочи,
ўйламаиғки, қилвир соч.
Қора қўиғир қирқ ўрим соч,
чамбарак соч, чилвир соч.
Кўзларига ўхшаш бўлмас,
бўтакўзлик, толма бел,
Қамиш бўйли, бугдой рангли,
шўх ва қувноқ худди ел.
Қишлоқ қизи, тенгдошлари
ўртасида содда қиз,
Соддаликдан бутун кўрки
чизилгандек ёдда қиз.
Эсга тушди шу гўзалнинг
пилла қурти тутгани,
Кўклам, ҳамма ўйнар чоғда
унинг зардоб ютгани.
Сўриларда вишиллашар.
Тегмасин сал совуқ деб,
Е саёқ ел, ё қайноқ ел
келмасин ҳеч ёвуқ деб,
Балодану, ёмон кўздан
сақлар худди чақалоқ.
Барг кесишар, баргсиз қолиб
тутзорлар ҳам бақалоқ.
Бир меҳнатки, заршунослик...
Тақдирига хаёл банд,
Соқ ва ҳушёр бўлмаса қиз
ногаҳоний егай панд.
Ҳар кун, ҳар кун, ҳар кун шундоқ
Мингсулув барг тўкар, барг.
Ҳар кун, ҳар кун, ҳар кун шундоқ

барг тўкишни этмас тарк.
Ҳар кун, ҳар кун, ҳар кун шундоқ:
«Бўлмасин,— дер,— жувонмарг».
Ҳар кун, пилла сўриларин
қўриқлар қиз гўё арк..
Кунлар ўтар, жониворлар
тўқий бошлар пиллалар.
Дона-дона бутов нуқра,
кўз олур оқ тиллалар.
Оқ тиллалар ўралгунча
ўтар гўё чиллалар,
Оқ пиллалар ўралгунча
қурийди не силлалар..
Яйраб-яйраб пилла йигар
сўриларда Мингсулув,
Беш қиз — эш қиз, баъзан нозли,
баъзан тантиқ, баъзан қув.
Мингсулув ҳам гўё сеҳрий
бир салтанат бекаси,
Шундоғам бир салтанатки,
кўринмайди чекаси.
Оқ, ярқироқ толалардан
айлангунча урчуқлар,
Юзга тошар сепкиллари,
лабга тошар учуқлар.
Ипак деб ном олдимиз, бас,
тўқиллади юз мато,
Не мушкулни осон этар,
десам агар бехато.
Кўк юзидан тушгувчига
соябону оқ чодир,
Қамиш бўйлик сулувларга
ипак қандай раводир...

Ечилмоқда не-не чигил,
не-не жумбоқ, не тугун.
...Мурунговлик тоғ-тоғ қумдан
элаб олур зар бугун,
Қончи йигит ер қаърида
қурч қоялар ўйса гар,
Ёки олов яллуғида
тинмай пўлат қуйса гар,
Тўрт фасл ҳам камарбаста,
хирмон уяр пахтакор.
Бу дунёда бир-биридан
душвор не-не заҳмат бор.
Ғаллакорнинг заҳмати ҳам,
оқ соқоллик боғбон ҳам,
Изғиринда, самумларда
тайти оға чўпон ҳам,
Инсонга деб, шу элга деб
чратар қут мўлдан-мўл,
Ўзга бири ер остида
қурар сарой, қурар йўл,
Ажиб кумуш нуқралардан
хирмон уяр сулувлар,
Элга сийлик меҳнатим деб,
элнн суяр сулувлар.
Ҳа, айтмоқчи, шу ипакдан
тўқилади жужун ҳам,
Ҳар кийганда дилдан дейман:
пиллакаш, ҳеч бўлма кам!

1972

*Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Мен учун йиғласин, мен йиғлаб бўлдим.*

БЕТОБЛИГИМДА...

Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Қоврилмай то ғашлик алангасида,
Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Нафасимни ростлай кўланкасида.

Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Қушлар овозига қулоқ солайин.
Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Хаёл оғушида ором олайин.

Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Шу кунгача ўзни мен чеклаб бўлдим.
Мажнунтол тагига ўтқазинг мени.
Мен учун йиғласин, мен йиғлаб бўлдим.

1972

Кўзларим ўнгида у яшил ошён
 Дала ўртасида кенг, донғил айвон.
 Айвон айланаси — қалин қоратол,
 Тиниб-тинчимайди сўлғин бир аёл,
 Кўзларин олмайди гўдак жонлардан,
 Уйқуси нотинчроқ бувак жонлардан:
 Тетикроғи ҳам бор, қувноқроғи ҳам,
 Ўжар ва йиглоқи, чатоқроғи ҳам.
 Уйқу огушида ҳозир барчаси,
 Парвонадек гир-гир ёлғиз ачаси.
 Сал ўтмай уйғонур, вақт қам бўлур зиқ,
 Йўқолур иштаҳа, чойга ҳам беиқ.
 Улгурмас, бирининг усти расо ҳўл,
 Бири сал қингирроқ, қийғнлиги мўл,
 Биттаси эмаклар — ҳовуз томон йўл..
 Битта ўзи, ахир, улгурмас қўш қўл.
 Бирига сут тутар, у бирига сув,
 Ўзгаси қўлига ширин кулчалар,
 Буниси, ёпирай, гўдакликдан қув,
 Арзанда қизалоқ ва ўгилчалар.
 Уйинчоқ талашар ҳам уймалашар,
 Юлишар, йиглашар ва ўрмалашар,
 Ҳоргинлик чанг солур — битта ўзи-да,
 Дув-дув ёш мўлтирар икки кўзида.
 Баъзан олиб қочар чувалгур хаёл,
 Лекин тутиб олар ўзини аёл.

Оналар бу маҳал тўкишади теғ,
 Маиғлай терларидан ҳўл тўёки ер.

Оналар таралиб дала юзига,
Далани ром этур меҳнат сўзига..
Оналар измига агрегат юрар,
Кетмони шаштидан сув жавлон урар,
Оналар қўлидан келмас ҳунар кам,
Не-не мушкулот ҳам шуларга қарам.
Сулув, уддабурро, лобар жувонлар,
Кўзлар қамашгулик офати жонлар.
Сал ўтмай келишур бир-бир тушликка,
Гўдак дийдориға — кўнгил ҳушликка,
Шошқин чой ҳўплашар, эмизишар, бас,
Оғир чарчоқликдан асар ҳам қолмас...

Булар еган нони юз қатла ҳалол,
Ҳалол пон ҳамиша ширинликда бол.
Тагин тарқалишар, жа тигиз палла,
Тагин аёл ёлғиз — қўшиқ ё алла...

То оқшом тушгунча тинчлиги йўқ ҳеч,
Далачилар доим қайтишади кеч.
Аёл кўз узмайди мурғак жонлардан,
Жонон гўдаклардан, бувак жонлардан:
«Бошларинг тошлардан бўлсин» дер ача,
Ача учун бари бир қуёш парча!

Булар она юртнинг эркалари-да,
Булар эртаги кун эгалари-да!

1972

СИРБОЙГА БАҒИШЛАГАНИМ

...Укирса — йўлбарс янглиғ,
Дириллайди кўк осмон.
Саргузашти дарс янглиғ,
Тинглар гўё кенг жаҳон.
Бўз тўрғайдай сайроқи,
Балқиб кетар биёбон,
Қўшиқлари қозоқи..
Ким экан бу, қандай жон?
Сирбой, Сирбой, Сирбой бу,
Сирдек тошқин жирбой бу!

Мардликнинг ўзи гўё,
Тори таранг ва авжлик.
Ақлнинг кўзи гўё,
Ёрқин, шуъладор, мавжлик.
Қон кечиб келмиш аскар,
Азиз юрт қўриқчиси.
Ўланда — асил заргар,
Яхши сўз йўриқчиси..
Сирбой, Сирбой, Сирбой бу,
Сирдек тошқин жирбой бу!

Доим сафарбарлиги
Жаранглар ўлан янглиғ.
Олатов асқарлиги
Ўланда чаман янглиғ —

Бугдойзор чексизлиги,
Тупроқ савҳарлиги ҳам,
Бойликнинг денгизлиги,
Болқош мисгарлиги ҳам...

Сирбой, Сирбой, Сирбой бу,
Сирдек тошқин жирбой бу!

Булутларнинг сурлиги,
Чўққилар оқлигидан,
Шолизорлар дурлиги,
Сутининг булоқлигидан.
Қўкчатов — шоҳ қўналга,
Озмата ёшлигидан —
Қапчиғай долға-долға,
Куйлар дилдошлигидан...

Сирбой, Сирбой, Сирбой бу,
Сирдек тошқин жирбой бу!

Қўллар тиниқдан — тиниқ,
Қандоқ зебо оққувлар,
Қўзлар шаҳло ва қийиқ,
Қандоқ барно оҳулар,
Жангелдин қандоқ чапдаст,
Омонкелди қандоқ дов,
Даралар қандоқ серғашт,
Ўландек эркин яйлов...

Сирбой, Сирбой, Сирбой бу,
Сирдек тошқин жирбой бу!

Қўшпекда йўқдек ноён:
Сир бўйида шолжор,
Кончи, балиқчи, боғбон,
Бобочўпон — чорвадор.
Иноқлик ҳикматлари,
Қўзи сурувлари ҳам,

Қардошлик ҳимматлари,
Дала сулувлари ҳам...

Сирбой, Сирбой, Сирбой бу,
Сирдек тошқин жирбой бу!

1972

...Тўй бор эди Сирдарёнинг қирғоғида,
Жарангдор куз, кеч олтин куз қучоғида.
Тўй бор эди — қувнар юз эл, диллар ҳам сел
Янғироғи олис саҳро пучмоғида.

Келишарди яқин-йироқ ясов-ясов,
Машиналар елдай учқур, отлар асов.
Келишарди тўп-тўп дўст-ёр, оға-ини,
Гурилларди ўчоқларда жонон олов.

Туркман шунда, шўх ва ҳуркак оҳулар ҳам,
Арман шунда, Қоф тоғидан жодулар ҳам,
Озар шунда, белорус бор, гуржи, латиш,
Қоратегин, Олтойдан не бонулар ҳам.

Созу суҳбат, шўх қаҳқаҳа гўё каклик,
Оқ қалпоқлик, бахмал дўппи, сур телпаклик,
Чаканамас — бемисол базм, шоҳона базм,
Дош қозонлик, қатламалик ва чалпаклик.

Чўл бағрида пойга, улоқ чопиш авжда,
Бири-бирин излаб, йўқлаб топиш авжда.
Дастурхонлар тўкис-тўкин, олма-анор,
Соврунга от ё бахмал тўн ёпиш авжда.

Тинмас эди шўх мақому қувноқ сурон,
Ноғаралар навосида эсар бўрон.

Ёрти аср — зафарёб йил, шон сероб йил,
Бундақа тўй кўрганмас ҳеч қадим Турон.

Ҳазил эмас — тўрт миллиону етти юз минг...
Энг ашаддий кунчи ҳатто деёлмас гинг.
Қўш довондан баландроқда ўзбек бу йил,
Юз ҳасанот!— десам агар, деманг: милжинг.

Тизма тоғдек чўққи-чўққи хирмон шу-да.
Дон шу. Нон шу. Олтин юкли карвон шу-да
Афсона шу, ёруғ туш шу ва ҳақиқат,
Юз бир элга мансуб, девкор инсон шу-да.

Ўртоқлик шу, минг булоқ меҳр денгизи шу,
Иноқлик шу, бахту омад эгизи шу.
Юзга татир ёрти асрда ўтилган йўл,
Янги йилу янги аср негизи шу.

Азиз дўстлик, чўнг суянчим ўзинг ахир,
Ўқрайса ким — куни қора, нони тахир.
Алп Ватаним, ватандошлик туйгум тошқин,
Сен ғурурим, сен шарафим, тенгсиз фахр.

Қор ёғмоқда, олам оққа чулганмоқчи,
Олам баҳор тўлгоғида тўлганмоқчи.
Етмиш уч ҳам чўнг йил бўлар, сарбаланд йил
Алёр юртим, тўй-тўйларга уланмоқчи...

31 декабрь, 1972

К У К Л А М

Эй, бахтига мангу-мангу ёр халқим,
Қутлуғ бўлсин яшил кўклам, жопон фасл!
Эй, Лениндай етакчиси бор халқим,
Қутлуғ бўлсин ёрқин дийдор, бахту-васл...

Куртакларнинг қийғоч-қийғоч қараши,
Чечакларнинг товланиши, нозида,
Баргакларнинг эпкинида соч тараши,
Тўрғайларнинг навосида, розида;
Самоларнинг қалдироғи —наъраси,
Лолазорнинг ял-ял сەқрий кўркида,
Яйлов-яйлов қўзичоқлар мағраши,
Чиннорларнинг ёрқин бахмал бўркида;
Табиатнинг навқиронлик палласи,
Вафога шай сузгун-сузгун кўзларда,
Бахт алласи, ҳаётибахш ишқ ялласи,
Шудгор-шудгор далаларда, бўзларда;
Барчасида бир ундов бор, чақириқ бор,
Шундоқ, юртим, сени кутар тагин йўл,
Меҳнаткаш ёз, сўлим куз бор — жарангдор,
Енгил эмас, ҳа, бу йил ҳам меҳнат мўл.
Ҳа, бу йил ҳам не-не қўриқ очилур,
Бахт яратгунг қадоқ қўлда бу йил ҳам.

Тоғ-тоғ уруғ ва барака сочилаур,
Беш миллионлик хирмон бўлаур бу йил жам
Кел, Сирдарё қирғогида сайил бор,
Қадим Жайхун аймагида сайил бор,
Кел, Зарафшон чорбогида сайил бор,
Кел, Фарғона чортоғида сайил бор.
Олс-олис бурчакларда сайил бор,
Кел, қулоқ сол қувноқ байрам назмига,
Шундоқ сайилга юракларда майл бор,
Кел, алп юртим, эрта кўклам базмига,
Шундоқ базмки, тўғри келмас таққослар,
Авж пардада не созларнинг таранги.
Чарх уришур раққосалар, раққослар,
Кўк тоқига тегиб қайтур жаранги.
Кел, алп юртим, алпларга хос базминг ҳам,
Давлатинг ҳам, бойлигинг ҳам алпга хос.
Алпларга хос ниятинг ҳам, азминг ҳам,
Саҳоватда сойлигинг ҳам алпга хос.

Журъатинг ҳам, қудратинг ҳам алпга хос,
Алп юртдошим, жавлонингга қойилман.
Меҳнатинг ҳам, шавкатинг ҳам алпга хос,
Бу йил ошар довонингга қойилман.

1973

Бекобод, «Ғалаба» колхози

ИҮЛБОШЧИНИНГ ҚАЙТИШИ...

Амаким айтганлари наҳотки ўчса дилдан!
Эллик олти йил бўлди — ўзим кўрганман гўё:
Кўз ўнгимда турланур ўша тун — ёруғ рўё,
Фурсат келди, чамамда, қогозга кўчса дилдан:
...Пўртапалик деиғиздай чайқалар бекат бирәм,
Майдон зич, оломон зич, одам гуж ва серғовур,
Майдон кўкида юзар қуюқ тутун ва ҳовур.
Қатор-қатор ҳам тўп-тўп ҳатто ён кўчалар ҳам.
Қўшиқлар дадил, баравж. Ял-ял ёнар мўл байроқ.
Байроқлардай ҳилпирар елда талай машъала.
Ёндошолмай изғишар ёвуз гала, ёв гала,
Тун қушлари зулматда учишғандай қулайроқ.
Салқин жон ачитгулик, лекин кўклам ҳиди бор,
Жаҳонгашта жангчилар — қўлларда уқа боғлиқ.
Найзаларнинг учида байроқчалар нечоғлиқ.
Аёллар ясан-тусан — қизил дурра, жомакор,
Йўллар зич: майдон тигиз, бекат байрамдай тиқин.
Қўли қадоқ ишчи ҳам солдат турар умидвор,
Матрос тўп-тўп, жангга шай, дамлар шаддод, ларзакор,
Ҳеч қачон кўрмағандим бундоқ аросат йиғин.
Бу оқшом қайтиб келур доҳий олис ғурбатдан,
Кутар меҳри поёндоз Россия — кўзлари тўрт.
Шу дамларда бетоқат, лекин чайир, эмас мўрт,
Петроград титрарди бу беаёв қудратдан.
Ҳа, уни кутар эди не қисмат, не тақдирлар,
Кутарди ранжида дил эллар армон доғида,

Кутар чексиз мамлакат инқилоб тўлғоғида.
Кутарди не чигиллар, узилажак занжирлар.
Унга интизор эди — кўзлар эди нигорон,
Кутарди шўрлик деҳқон — эрксиз, ерсиз, ним гадо,
Кутарди кул, чоракор — тушовлик, ҳоргин, адо,
Кутарди кўрмаганлар, кутарди дўсту-ёрон.
Унга интизор эди, кўзлар йўлида эди,
Кутарди қолоқ, ночор, дилхун ва армонли Шарқ.
Балоларга эди гарқ, жафоларга эди гарқ,
Силла қуриб, ташнаҳол — бадбахт чўлида эди.
Мен ўрмон кесар эдим, мен олис Туркистондан,
Мени бошлаб келганди дўстим Дорофей шу кеч.
Шунчалар улуғлиги, зўрлигин билмасдим ҳеч —
Ленинни эшитсам ҳам, ардоқласам ҳам жондан.
Ҳамма дилда тошқин бор, ҳамма дилда бир олов,
Шиорлар янграмоқда. Бош кўчага чиқмиш эл.
Йўлбошчисин кутарди оқ пошшони йиқмиш эл.
У шундоқ ўктам, миқти, у шундоқ алп, шундоқ дов
— Ленин... Ленин...—дер эди Дорофей дудуқланиб,
— Ленин!— дер бутун майдон, гўё жаҳон баралла
Ярқираб кетди Ленин олисроқда шу палла.
Ёпирай, кўз тегмасин, дердим мен ҳам суқланиб.
Ур-ра садоси янграр, кўк титратар қалдироқ.
Ишчилар қуршовида тушиб келар яланғбош,
Унга зор кўзларда ҳам ялтирар суюнчдан ёш.
Ҳамма интилар эди, етиш маҳол-ди бироқ.
У турар бир зум жимжит денгизда қоя мисол...
Ё қоя авжларида парвозга шай бир бургут.
Сўз бошлар, дилда ёлқин, чаққандек гўё гугурт,
Ёрқин чўққилардан ҳам баландроқ учар хаёл...
У сўзлар, замонларга бергандай ойдин жавоб,
Ҳамма жим, у сўзларди — қуйма эди ва содда,
Сўзининг охирида бир нидо ҳануз ёдда,
Ларзакор сўз: «Яшасин социалистик инқилоб!»
Солдат дер: ҳақиқат гап. Ҳа, айни вақт келди, ҳа.
Зиёли дер: зулматни қуважак зиё келди.

Сибирдан қайтмиш сургун ишчи дەر—бахт келди ҳа,
Дардларга даво келди, буржуйга бало келди.
Ҳаёлимга тушди юрт, менинг олис элгинам,
Исканжалик, тушовлик, бсзгакдан ранги сариқ,
Сўк учун қайда тариқ, яланг ё судрар чориқ.
Ташна қудуқ, зор ариқ, асрий букук белгинам.
Ўйлардим: мен учун ҳам минг йил кутган даврон бу.
Менинг элим ҳам зор-зор, нолон кутар эрк тонгин.
Менинг элим учун ҳам ўтилажак довон бу,
Туркистонга шовдим мен ёймоққа доҳий донгин..

Эрк ва бахт жангига шай суронли карвонбоши,
Шу ёрқин аср, шу парвоз негизда ўша кун,
Шу қўшиқ, шу жарангсоз негизда ўша кун,
Ўша кун — янги дунё ва ёруғ даврон боши!

Апрель, 1973

БУҚАБУЛОҚ

Саратонда ташна бўлдим,
Ёрилгудай гашга тўлдим,
Қўнуқ топмай бесаранжом,
Излар эдим жиндак ором.
Қани,— дердим,— яшил гўша,
Тоғ қучоғи, асил гўша?
Қани ўша Буқабулоқ,
Тоғ ҳуснига уқа булоқ,
Ўша дара, ўша ёзлоқ,
Сўқмоғи мўл ўша созлоқ,
Минг хил кўкат, юз ранг чечак,
Оқиш, кўкиш, бўз ранг печак,
Ўша чўпон ва йилқичи,
Ўша салқин дара ичи,
Ўша заранг, ўша қимиз,
Хуштаъм, қўша-қўша қимиз?

Чинор таги — кўк кошона,
Давра хушвақт ва шўхона.
Содда гурунг, содда кулгу,
Элтар гўё бода кулгу...
Харсанг курси, харсанг болиш,
Шайдо булбул қилур нолиш,
Саҳардан то оқшом сайрар,
Наҳотки беором сайрар.
Эпкин эсар, тоза ҳаво,

Тўрғай бошлар сўнгсиз наво,
Бургут учар олис-олис,
Олқор айғоқ, тик ва холис,
Буқабулоқ, Буқабулоқ,
Қўшиқчисан шўх ва қувноқ.
Қўш тегирмон кўк сувинг бор,
Ҳам шифоли, ҳам беғубор.
Саринлиги гўёки қор,
Ҳам нозлидир, ҳам жилвакор...
Балиқлари шўх ва қочоқ,
Уйнашурлар бекинмачоқ...
Тоғ устига мингашган тоғ,
Тоғ устига энгашган тоғ,
Қуёш кулур, айни тушлик,
Қораяди бир зум бўшлиқ,
Кўкни булут олалайди,
Эмиш бўри болалайди.

Қани, дангал учсам ҳозир,
Ҳаволарни қучсам ҳозир,
Бирга учса дўст ва ёрон,
Узоқмас у салқин сайхон.
Жиндак ором олсак, қани,
Сув бўйида қолсак, қани...
Буқабулоқ, Буқабулоқ,
Кўрмагандим сендай сувлоқ...
Қани ўша яшил гўша,
Ўша, ўша, ўша, ўша!

Август, 1973.

Сирдарё, Балиқчилик қишлоғи

Ч А Қ М О Қ

Кўзим кўзингга тушди, чақмоқ чаққандек бўлди,
Учқуни дилга қўниб, олов ёққандек бўлди.
Кўзим кўзингга тушди, ярқираб кетди кўзим,
Наинки фақат кўзим, ярқираб кетдим ўзим.
Бир олов тушди ногоҳ ўзлим — ўзагимга,
Бир олов тушди ногоҳ ёзимга, кузагимга.
Бир зумда ўртамоқчи, бир зумда қовурмоқчи,
Тутундай учирмоқчи, кул каби совурмоқчи.
Оҳ, у кўзлар чақмаси.
Шунчалар омонсизми бир лаҳзаллик боқмоғи?
Йўқ, мени куйдирмагил. Йўқ, мени ёндирмагил,
Севгидан тондирмагил, газалдан тондирмагил,
Кўзимга ёғду бахш эт, дилимга ёғду бахш эт,
Токи бахт бўлмасин чег.

*

Кўзим кўзингга тушди, мен ёнаман шекиллик,
Девонаман шекиллик, тўлғонаман шекиллик.
Ёнамасдан иложим йўқ, ўт тушди ширин жонга,
Ўт тушмасайди фақат ногоҳ чексиз жаҳонга...

1973

Нечундир бугун шошиб,
Тонг келмоқда тоғ ошиб.
Қўк четини ювмоқда,
Булутларни қувмоқда,
Таралмоқда тушлар ҳам,
Уйғонмоқда қушлар ҳам,
Боглар яшил ва тоза,
Жаҳон бунчалар соз-а!
Сувларнинг ўйноқлиги,
Елларнинг қувноқлиги,
Қувноқлиги, қувлиги,
Даланинг сулувлиги.
Шудрингдан ҳамма ёқ нам.
Жнидак мудрамабмиз ҳам,
Салқин расо аяпти,
(Ё оловлик қалб тафти?)
Ойнинг қалам қошлиги,
Тун бўйи сирдошлиги,
Қўк чинор гичирлаши,
Япроқлар пичирлаши,
Юлдузларнинг ўйини,
Армонларнинг қуюни,
Бўсалар оловлиги,
Ёноқлар лов-ловлиги...

Тун ўтибди бир зумда,
Сой бўйи — яланг қумда

Фақат қолибди шу из.
Қани, турдик, вақт тигиз...

Оқшом тағин кел, жонон!

1973

Ч И М И Л Д И Қ

Питпилдиқ... питпилдиқ...

* *

*

Тўрғайларнинг навосидан яйрар дашт,
Майналарнинг ўланида ўзга гашт,
Юракларни зир титратар булбул ҳам,
Ошиқона, шўх бирам...
Бедазорлар қўшиқчиси бедана,
То саҳардан сайрашлиги недан-а?
Бедазорда бир дамлик васл излашур,
Ўз тилида сенлашур ё сизлашур.
Табиатнинг ўз эртаги, жумбоғи,
Ҳар жондорнинг ўз ишқи, ўз дўмбоғи,
Бир-бириги излар шайдо икки жон,
Зигирдак жон, шайдолиги бир жаҳси.
Сайраб-сайраб топишар сув бўйида,
Кўкламнинг ҳам кўкаламзор тўйида.
Мана ҳозир қувалашур, чўқишур.
Юмалашур, яна ўлан тўқишур.
Табиатнинг ўз шеваси, ҳикмати,
Ўз удуми, топқирлиги, дастхаги,
Оқ ҳовурдан тутар ҳарир чимилдиқ...

* *

*

Питпилдиқ... питпилдиқ...

1973

БИР КЕЗ...

Бир кез қўшиқ янграр эди
Эшигимда шўх ва шодон,
Қувнар эди, яйрар эди
Талай эслик, талай нодон.
Товланарди гулзоримда
Гул деганинг турлик-турлик,
Қўшиқлардан ва гуллардан
Ҳовлим эди ғоят нурилик.
Мен юрардим гул бутабми,
Ё бир нима йўниб-кертиб,
Келишарди олис-яқин,
Дўсту ёрон эшик чертиб.
Сен кетдингу янгроқ саҳним
Бефайз, бенур, бўшаб қолди.
Келгн... ҳовлим Афросиёб
Ё Ўтрорга ўхшаб қолди.

1973

КЎЛ ЁҚАЛАБ...

(«Туркман дафтари»дан)

Сенинг тақдиринг нақ менинг тақдирим,
Сенинг тасвиринг нақ менинг тасвирим,
Туркман дўгоним, ҳей туркман дўгоним,
Сенинг тадбиринг нақ менинг тадбирим...

Фақат чигирткалар чириллашмас,
Ёки сур сиртлонлар ириллашмас,
Ёки қузғунларнинг пириллашмас,
Илон, калтакесак зириллашмас,
Гала-ғала келур сайроқ қушлар ҳам,
Қувлашур, ўйнашур, сайрашур чаҳ-чаҳ,
Ҳали янграгуси шўх, шодон қаҳ-қаҳ,
Бўрон ҳам одамга бўлгуси қарам.
Кенг осмон акси бор мовий мавжларда,
Ёлқин ел қочмоқда қаноти синиб,
Балиқлар рақси бор мовий мавжларда,
Кўп ўтмас, кўл тиниб, мовий сув тиниб,
Яшиллик қўйнида сайр этар инсон,
Асрий муродга ҳам тез этар инсон.

Туркман дўгоним, ҳей, туркман дўгоним!

ҚАҲРАМОННИНГ ДАЛАСИ...

Далада куз кезар — фусункор, сўлим,
Далаки, дарёнинг шундоқ ёқаси.
Бир ёни яйдоқ чўл, кўз илғамас қум,
Бир ёни тизма тоғ, бўз қир ҳалқаси.
Қалин тўқай эмиш бир кез — олис, чет,
Қўнгир тупроқ ҳозир — унумдор, бекам.
Инсон ва табиат бунда бетма-бет,
Таслим бўлмоқда чўл қадамба-қадам.
Аҳён дуч келади кўл ё сарҳовуз,
Чайла, полиз бу чек, юмалар тарвуз...

Кўклам канда эмас дўл ё лайлакқор,
Канда эмас ҳар кун юз ғов, юз бир дов.
Тиш қайрар ёз бўйи не-не зиёнкор,
Қовурар саратон гўёки олов.
Ҳаволар дим-бўғиқ, қуёш ловуллар,
Ҳансирар кенг дала, ҳансирар тупроқ.
Ҳансирар жон-жонвор, ёвшан, ковуллар,
Ҳансирар одамзод ҳаммадан кўпроқ.
Чилпиш ҳам, ўгоқ ҳам, ўғит, сув тўрт йўл,
Пахта меҳнати бу — қийғилиги мўл...

Пахтазор оралаб трактор гувлар,
Эш ва иноқ тўп қиз — пешона боғлиқ.
Жалаю шамолда чиниққан булар,
Уддалик, чндамлик, гўзал нечоғлик!

Юзлари тоғга ҳам бергудай чирой,
Сув бўйига тушар чарчоқ, айни туш.
Анов сада тағи четроқ, соя жой,
Дарё дам кўкимтир, дам ўтмай кумуш.
Бири биридан шўх, кийикдай асов,
Билагон ва чечан — етолмас яёв...

Ўмилишар қизлар, ксйин тушлик шай,
Қовурдоқ, қатлама, шўрваю чалпак.
Қисқа тушликда ҳам кўнгил хушлик шай,
Дарё шовуллайди чалгандай чапак.
Ҳаволар жарангдор, куй ёзур қанот,
Ялпизлик нон ҳиди урар димоққа.
Шундогам рангга бой, гаштли бу қаёт,
Мен ўндан бирини кўчирдим оққа...
— Қизлар, ҳой, қайдасиз?.. Янграйди дала,
Қизлар тушлиги ҳам қолади чала.

Этакдан келади узун бўйлик алп,
Қўм-кўк шу даланинг нағз эгаси.
Донгдор бригадир — соддаю дов қалб,
Пахтакор қишлоқнинг олмос чегаси...
Қозиқда оснғлиқ нимҳарбий камзул,
Камзул кўкрагида Ленин ярқирар.
Ильич кенгашлари жуда келур қўл,
Доимо чўққига ундар, чақирар.
Медаллар, орденлар, бир олтин Юлдуз,
Ўзи шу қишлоқда энг ёрқин юлдуз.

Меҳнатдан гул бўлди қумлоқ, чағир тош.
Ҳовлида моторлик гижинг бўз тулпор.
Қайлиқ ҳам кўмакдош, етти қизга бош,
Тиқинчоқ, тадбирлик, суюк, вафодор.
Кўприк бут, йўл текис — тутлик, чинорлик,
Мурватига қадар миҳдек саранжом.
Шийпонлари шинам — сувлик, токзорлик,
Субҳидамдан меҳнат тинмас токи шом.

Қаҳрамон даласи жилвагар, бўлиқ.
Кеча-кундуз бирдек ҳаракат тўлиқ.

Агрегатлар тинмас, кўп ғанимат кез,
Олтин-да томчи тер, ҳаттоки зарра.
Куз ҳам расо сахий, расо гавҳаррез,
Кун сайин яқинроқ армонлик марра.
Бўйдор ва сербутоқ, кўз илгамас ер,
Лаҳзаси барака, изланмас ором.
Бригада иноқ, жонбоз, азми шер,
Ватан ардеғида бари номба-ном...
Тошҳол, Ойтурсулар, Гуландомлар бу,
Сурмабу, Унсинлар, Дилоромлар бу!

Кўз олур чаноқлар — қуёш парчаси,
Машинада мудраб бригадир ҳам.
Далада гўдакми, чолми — барчаси,
Қатралардан кўлдек — хирмон бўлур жам...
Табнатнинг ажиб сеҳри шу чаноқ,
Етти хазинанинг энг зўри қам шу!
Етти мўъжизанинг бири шу чаноқ,
Пахтакор ўзбекининг қалб кўри ҳам шу!
Қаҳрамон даласи деса арзийди,
Ҳавас қилса, келиб кўрса арзийди.

Октябрь, 1973
Қиёт қишлоғи

Б У Ў Ш А...

Бу — ўша меҳнаткаш деҳқон қайлиғи,
Теримчи, пазанда, бешик, кўзмунчоқ,
Жами барноларнинг энг чиройлиғи,
Қўли ғул, уқувлик, дилбэр, уринчоқ.
Ортмоқда¹ косалар, ўчоғида нон,
Бир нима жизғирар, недир қўғурар.
Жизғириқ. Изғириқ. Чилла. Саратон...
Трактордан тушиб хамир йўғирар.
Қалов-қалов кўрпа, намат ва кигиз,
Қазноқлик, чартоқлик, қўли қадоқлик.
Ҳовли тўла гўдак — ҳар йили эгиз,
Умри шундай гаштлик, ўзи ардоқлик.
Қўноқсиз куни кам. Тўшалмиш шолча,
Дастурхон ёзуғлик, бор-йўғин тўкар.
Барн уҳдасидан чиқар аёлча,
Ҳулкар туққанида оҳиста чўкар.

Бу ўша меҳнаткаш деҳқон қайлиғи.

1973

¹ Ортмоқ — сут, қаймоқ осиладиган чамбарак.

Қ Ұ Ш И Қ...

Тун сукути чўкмиш зилол ҳавога,
Сомон йўли кўприк солмиш дарёга,
Ёруғ юлдузлардан ёрилади сир,
Ғўзалар бетиним, узилмас пичир...
Садалар тагида соялар узун,
Тўсат шўх қўшнқдан янграб кетар тун,
Бизнинг жонона ҳам таратмоқда сув,
Ажиб бир манзара яратмоқда сув,
Жўякларда ўйин тушар юлдузлар,
Ёғдудан яралмиш гўё қундузлар...
Сув таратиб, қўшиқ айтар жононам,
Қулоқ солур унга бутун Фаргонам.

1973

ҚҰЗ ҚҰШИҒИ

Хумор-хумор тонг уфқига ташланг кўз,
Тонг қолгулик тенгсиз қарвон келяпти.
Қарвон бошп ўша қайсар — битта сўз,
Алл Андижон келяпти.

Ун бир девкор, ўп бир сафдош, ўн бир саф.
Ортишгани дунё-дунё соф садаф.
Не-не офат, не балони этиб даф,
Балогардон келяпти.

Юки огир, юки тоғдан ҳам огир,
Огир деманг, той-той момик бу ахир.
Тайсал билмас чўлми, дўлми, тош, чағир...
Бут ва омон келяпти.

Бардошлигу баракалик, барорлик,
Бахтлик, шахтлик, саботлигу қарорлик,
Тўрт фасл бирдай жамакорлик, залворлик...
Ҳў, зўравон келяпти.

Пахтакор-да... Тпним билмас, толе ёр.
Беллар боглик, тўшлар яланг ва ёлдор.
Ражаб бобо, Умрзоқ дов, Эш, Холдор,
Зап қаҳрамон келяпти.

Бобо тарих билмас бундоқ афсона...
Қадру қиймат аяган йўқ замона.

Уша сахий, тошқин дарё, фарзона,
Бобо деҳқон келяпти.

Чексиз қумлоқ қучоғида бир дарё,
Сехрғар юрт, яшил диёр—Сирдарё.
Етмиш тилда жаранг қўшиқ — жир дарё,
Янги жаҳон келяпти.

Пахтакор ҳам саҳар-саҳар шундоқ дер:
«Аямай бер, жон тикканман, она ер,
Қўшқўллаб бер, тер тўкканман, дарё тер,
Дема: осон келяпти...»

Фикру хаёл ғўза — ўзга арзи йўқ,
Пўлат этак... юз гал... Вақтдан қарзи йўқ.
Оладю олдиргучи тарзи йўқ,
Чаптаст тарлон келяпти.

Машинасоз, қанча қуллуқ оз. Оз. Оз.
Агрегатлар уddaбурро то аёз.
Жиловида не-не сулув, сарвиноз,
Довон-довон келяпти.

Пўлат ўмров саф-саф йўрга азми бу,
Не чавандоз, саф-саф дарга азми бу,
Эгачию жиян, тоға азми бу,
Қутлуғ хирмон келяпти.

Меҳнатда ҳал талай жумбоқ ва савол.
Баркамоллик... Чўпчак деманг ё хаёл.
Илму ҳикмат... Ошкор, барҳақ, безавол,
Асрнй армон келяпти.

Саноғи йўқ ғуж-ғуж юлдуз урар барқ,
Гўё жаҳон шу фусункор нурга ғарқ.
Паға-паға нурда кезар гўё Шарқ,
Ё қаҳқашон келяпти.

Оппоқ-оппоқ... Ойдин сийна, оқ сийна.
Чўққиларга гўё парқу оқ зина.
Адир-адир пурмавж, порлоқ ганжина.
Ёруғ уммон келяпти.

Қўллар... қўллар. Барчин қўлу лочин қўл,
Чайир, қайроқ, заранг қўлу олчин қўл.
Ильич деди: «Олтин қўл-ку, олтин қўл...»
Олтин даврон келяпти.

Райҳонлигу, ялпизлигу атирлик,
Бир китобки, тўкис олтин сатрлик,
Мағзи тигиз, замонларга татирлик,
Янгроқ достон келяпти.

Эй, лол олам, менга нишон. Кел, нишон:
Байроғида ял-ял нишон, уч нишон,
Марра томон миқти, жўмард, дов инсон,
Ўзбекистон келяпти!

Октябрь, 1973

РУС ТИЛИ

Эй, халқидек қоябардош, баҳодир,
Эй, бошидан не дўзах кун кечган тил,
Эй, дарёдек пурмавж ҳикмат, чўнг, қодир,
Юз булоқдан қониб-қониб ичган тил!

Алпсан, эрксан, ёруғлиқсан, билимсан,
Эй, инқилоб яллуғини сочган тил.
Азизликда худди она тилимсан,
Кўз ўнғимда не дунёлар очган тил..

1973

Ю Л Д У З К Е Н Т...

Бу кентнинг ғалати бир чўпчаги бор:
Кечаси фалакка учишар эмиш,
Фалакдан-фалакка кўчишар эмиш,
Не чоғлиқ ярқироқ, мовий, фусункор.
Чарогон оламда беармон кезиб,
Ёруғ юлдузлардан узишар эмиш,
Саралаб, бир ипга тизишар эмиш,
Узларин шу олам эгаси сезиб.
Ҳар қайси қўйнида бир ҳовуч юлдуз,
Ёруғлик бергудай гавҳар чироққа,
Ёруғлик бергудай йироқ-йироққа,
Ҳар юлдуз кечани этгудай кундуз.
Советлар юртида меҳнат қадрлик,
Чўпон ҳам шарафда, деҳқон шарафда,
Жонбоз ва фидойи инсон шарафда,
Майли, бўзлик бўлсин, майли адирлик.
Советлар юртининг чўнг оқсоқоли
Уша юлдузлардан тақиб қўяркан,
Кўксига нақ чироқ ёқиб қўяркан,
Юлдуз бўлганда ҳам олийдан-олий.

Юлдузкентнинг ажиб бир фазилати:
Фазогир, фидокор, қўш юлдузли кўп,
Яъни юрт олдида мард, оқ юзлик кўп,
Инсон фахри бўлар — Ватан зийнати.

Юлдузкентда туллар зан чарогон-да,
 Донгил салонларда суҳбату соз бор,
 Лочин бор, шунқор бор, тарлон бор, боз бор.
 Ўзлари бунда-ю, хаёл осмонда...
 Улуғбекни кўрдим — ўйчан, савлатлик,
 Ўтирар чарақлаб давра тўрида,
 Унинг олови бор гурунг қўрида,
 Илму нужумда ҳам тожлик, давлатлик.
 Гагаринни кўрдим—қувноқ ва хушҳол,
 Мардлик парвозида илк тарлон ўзи,
 Барҳаёт, ёруғ давр, чўнг замон ўзи,
 Тарлондек Ватанга у кўрк ва жамол.
 ...Тепада ярқироқ бу мовий гумбаз,
 Қандилдек осиглик юлдузлар тўп-тўп,
 Тўп-тўп юлдузлардан оққани ҳам кўп,
 Олис оламлар ҳам хаёлда бир газ.
 Бу мовий гумбазнинг тоқида не бор?
 Не бор олис, қат-қат кўк осмонларда,
 Юз умр йўлида, қаҳкашонларда,
 Боши йўқ, сўнгги йўқ бу чархи даввор...
 Киннот хаёлдай жумбоқ-да яхлит.
 Юмалоқ олам ҳам сирли бир чўпчак,
 Дўнгалак айланур наҳот бегупчак,
 Одамга сирини сўйлар не тахлит?
 Алломалар кўрдим тонггача уйгоқ,
 Юлдуздан юлдузга қўнар вақт келур,
 Шу жонон юртимга ўша бахт келур,
 Янгроқ бу гурунгда мағз ҳам шу жумбоқ.
 Бу кентнинг ғалати чўпчаги ҳам шу.
 Кечаси фалакка учишар дадил,
 Фалакдан — фалакка кўчишар дадил,
 Нечоглик учагон хаёлот, ёҳу!

1973, Москва,

ЕТМИШ ТҮРТ

Қишлоқ десам, кўз ўнгимдан
олис гўдак айём ўтар,
Ўтдан тоймас, сувдан тоймас,
миқти ва дов кўп ном ўтар.
Арслон ўмров не йигитлар
омоч судраб, кечди умри,
Кўз ўнгимдан ёвқур чўпон,
юпун деҳқон бобом ўтар.

Қишлоқ десам, хаёлимдан
онам ўтар мунглуғ, ночор,
Умри оғу, толеи шум,
куни қора, куни ғаддор.
Дилни ўртар фалак тоқин
куйдиргудай нола ҳануз,
Зўравонлар касофати —
чексиз дунё одамга тор.

Қисмат бўлди қора чироқ,
қисмат бўлди чарх ва омоч,
Кўппакка ем бўлган ади
ҳандалакдек не қора соч.

Уп икки ой манглайда тер,
ўн икки ой мункиллашар,
Узи сепган бугдойзорда
пойи машоқ ва қўғирмоч.

Ариқ қазиб, эгилигин
кўрмай ўтди бобожонлар.
Йилқи боқиб, туёқ кўрмас,
данак чақмас не боғбонлар.
Эсга тушса ҳануз-ҳануз
юрагимга тушар титроқ,
Ҳам ёндирар, ҳам музлатар
дўзах янглиғ у замонлар.

* *
*

Қани бугун қора чироқ,
қора тундек қора занжир?
Она қишлоқ, бугунингни
қилсам экан қандоқ тасвир?
Пўноқман-да, сўз тополмай,
тўрт кун бўлди, саргардонман,
Олам ҳавас қилгудексан,
ўз қўлингда эрк ва тақдир.

* *
*

Она қишлоқ, ёруглигинг
кечаси ҳам кундуз ўзи,
Ҳар гўшада Ильич ёққан
чироқлар гуж юлдуз ўзи.
Бахтинг булоқ — бу дунёда
қатрасига зор инсон кўп,
Сен қонасан, сен чўмасан
истасанг нақ кундуз ўзи.

*

Она қишлоқ, тўқинчилик
дснгизсан, санъат сенда,
Неъмат сенда, зийнат сенда,
давлат сенда, қувват сеида.
Қасбу коринг, пахтазоринг
бир бойликки, оламда йўқ,
Қудрат сенда, не боболар
армон қилмиш жаннат сенда.

* *
*

Қатор-қатор оқ уйлардан
кўз узишим ҳозир маҳол,
Неварасин етакламиш
тенгдошлар ҳам ўзимдек чол.
Йигитлар тоғ қулатгудек
билаклари кучга тўлнқ,
Дарға қизлар қирқ кокиллик,
бир-биридан соҳибжамол.

* *
*

Қор, оппоқ қор... Кенг ва чексиз
тупроқ оқ қор тўшагида.
Она тупроқ ухламоқда
гўёки ёр тўшагида.
Қор мағзида карвон-карвон
пахта кўрдим, қордай оппоқ.
Сой-сой сувдек, чалқор кўлдек
пўртана бор тўшагида.

* *

*

Гунчак-гупчак қовун ётар
қор тагида, болдай тоғлик,
Қор тагида она қишлоқ —
сут булоқлик, чўнг бисотлик.
Қучоқ-қучоқ тарвуз ётар
қор тагида, токзорлар ҳам,
Улкаи тўй бор етмиш тўрида
туманотлик, арасотлик.

* *

*

Етмиш тўрт, ҳей, қутлуғ сана,
манглай терим — тўй ёшимсан,
Олис эллар, ёндош юртлар
келганида тўй ошимсан.
Она қишлоқ ўз кўркини
кенг оламга кўз-кўз қилгай,
Улмас Ленин — йўлбошимсан,
улуғ бобом—тўйбошимсан.

* *

*

Ингит ёшим — бадбахтликка
на божим бор, на хирожим,
Ҳилпирайвер, ол байроғим,
сен суянчим, сен ривожим.
Довонлар ош, чўққига ет,
юлдуз кўзла, парвоз этгин,
Тенгларга тенг жумҳурият,
аёвлигим, шараф тожим!

22 декабрь, 1973

АБДУЛҲАҚҚА АЙТГАНИМ...

Тагин суратимни чизаётибсиз,¹
Ким кўздан учди, айтинг, бу сурат?
Бўёқ аямайин беаётибсиз,
Қайдан бу мавж сизда, қандоқ зарурат?
Мен-ку кўримсиздан-кўримсиз жонман,
Сочлар тўкилмоқда, қолмаяпти тиш.
Нўноқман, тўпори, яхлит нуқсонман,
Овутолмас ҳозир на ёз, на-да қиш...
Хитман ўз-ўзимни юлиб егудек,
Дафтарларим ярим, машқларим ярим.
Нима тўқний олдим элга дегулик,
Тил учимда ҳануз элга айтарим.
Лекин ёшлигидан норози деманг,
Сойдек шовуллади шўх йнгитлик ҳам.
Ёки созларининг ҳам посози деманг,
Ўтди шеърини ишқ ҳам, расо итлик ҳам.
Юмшоқ ўриндиқда ўтирибман жим,
Сукут огушида мен хаёл суриб.
Билмайсизки, ҳозир кўз ўнгимда ким,
Қўнгил кўзгусида турар барқ уриб?
Менинг суратимни чизарсиз бешак,
Лекин қалб тўрида ўша бир сурат.

¹ Атоқли ва суюкли рассом А. Абдулло кўзда тугил-
япти.

Дарди йўқ кесакмиш, ишқи йўқ эшак,
У суратни чизиш мен-чун зарурат.
Оҳ, унинг сурати... Тенги кам сулув.
Унинг суратини чизолсайдим гар,
Кўчага тушарди эҳтимол гулу,
Балки тонг қолурди каттакон шаҳар.
Шаҳар не, қўзғалур эди вилоят,
Балки жумҳурият тонг қолур эди.
Бу—нўноқлигимдан сизга шикоят,
Балки жаҳон ундан завқ олур эди.
Ҳали кўрганмасман ундоқ юлдуз кўз,
Кулгичидан баланд ёлғиз йирик менг,¹
Тўла тасвирига тополмайман сўз,
Унинг ҳам сочлари бўйи билан тенг.
Баъзан ўйчанлиги, баъзан шўхлиги,
Тенгсиз назокати, алифдек қомат,
Жиндек ясамалик, ёт ранг йўқлиги,
Жилмайиб қўйиши бирам қиёмат.
Оҳ, дилдаги сурат яқинлиги-ей,
Гўрман, тўпориман — қандоқ тизгайман,
Ҳатто ҳаёлдап ҳам ёрқинлиги-ей,
Улмасам ахири тўлиқ чизгайман.

1974

¹ М е н г — хол маъносида.

ЁРУҒЛИК

...Ёруғлик юрти бу, тонг ўлкаси бу,
Қуёш боласиман, десам ҳаққим бор.
Порлоқ ўй, жаранг шеър, онг ўлкаси бу.
Йўлим ҳам, уфқим ҳам ёрқин, шуъладор.

Ёруғлик лиммо-лим эрк маконимда
Ҳовучлаб ичаман шаршарасидан.
Қуёш учқунлари қайноқ қонимда,
Мен қудрат оламан ҳар заррасидан.

Уроқ-машоқ пайти олтин хирмоним,
Саратон кўкида ширмойи ноним,
Ёз бўйи ярқироқ, эзгу осмоним,
Коннот онаси—алп онажоним.

Кўклам яшиллиги—юздан бир рангги,
Анор шарбатида акси жилвагар.
Қушлар қўшиги ҳам қуёш оҳанги,
Булоқ мавжларида рақси жилвагар.

Ғўза тўлқинида мудрар ёруғи,
Кўклар ёруғ олар оқ чаноғидан.
Тупроқда яширин олам ёллуғи,
Чаноқлар оқлиги нур қайноғидан.

Ёруғ кун ярашнқ ёруғ диёрман,
Менинг шу қуёшлик давлатим-да бу.

Тенгдошлар сафида мен ҳам девкорман,
Қуёшлик давлатим—меҳнатим-да бу.

Ёруғлик ва нурнинг оқ сийнасида—
Уша суюк жаҳон, деганлари рост.
Ёруғ чўққиларнинг шоҳ зинасида
Ёруғ Ўзбекистон деганлари рост!

1974

О Н А Т И Л И М

Она тилим—онажоним тили бу,
Бешикданоқ синган жону қулоққа,
Элу юртим, хонумоним тили бу,
Қадимликда ўхшар она тупроққа,
Боболардан бизга мерос эзгу тил,
Авлодларга хазинаин бебаҳо,
Қалбимизга, руҳимизга кўзгу тил,
Бу дунёга бағишламиш не даҳо...

* *
*

Ебонларнинг чексизлиги,
Ҳам самуми, ҳам ҳовури,
Онажоилар алласидан,
Кўз ёшидан, оқ сутидан;
Тўқайларнинг тенгсизлиги,
Жилғаларнинг шўх говури,
Йигитларнинг ялласидан,
Сулувларнинг сукутидан—
Йўғрилган тил—

Она тилим.

Дарёларнинг тошқин пайти
Арслон янглиғ ариллаши,

Довонларнинг кўк қиёси,
Қорли тоғлар жилосидан;
Чўпонларнинг қамиш байти,
Чилдирманинг дариллаши,
Гўрғўлининг алп сиймоси,
Алпомишнинг даъвосидан—
Туғилган тил —

Она тилим.

Тулпорларнинг асовлиғи,
Тош чақиши, оловлиғи,
Боболарнинг олтин сўзи,
Бўёқчининг ўланидан;
Тўқувчининг алғовлиғи,
Чилангарнинг далговлиғи,
Бу тупроқнинг қўш ҳўкизи,
Қўшчиси ҳам қўланидан —
Яралган тил —

Она тилим.

Шу тупроқнинг жон аямас
Тарлонлари, бургутлари,
Келинларнинг дилдошлиғи,
Ёр-ёрларнинг жарангидан:
Босқинларнинг бедодлиғи,
Бувиларнинг ўғитлари,
Дўмбиранинг мунгдошлиғи,
Дуторнинг ҳам тарангидан —
Таралган тил —

Она тилим.

Талонларда таламиш, ёнғинларда қоврилмиш,
Эртаклиғу чўпчаклик, одими тил бу,
Бўронларда сомондек талай-талай соврилмиш,
Бу дунёнинг ўзидай қадимий тил бу.
Шу тилда қўшиқ айтмиш Тўмарис хотун.

Бу тилга таъзимкормиш мавлоно Жомий,
Шу тилда ўз жарапгин топиш Афлотун,
Бу тилдап хабардормиш буюк Низомий.
Бу тилга олис эмас Манасдай шоввоз,
Тошларга нақш бўлиб ўйилмиш тил бу.
Бу тилда куйлаб ўлди ҳиротлик устоз,
Қора қўрғошиндан қуйилмиш тил бу.
Бу тил бегонамас Муса Жалилга,
Инқилоб ёллуғида ярқироқ тил бу,
Наҳот ҳожат бўлса ортиқ далилга?
Тоғдан оққан сойдек шарқироқ тил бу.

Офелия тақдирига куйдик
Шу тил туфайли,
Шу тилда жарангдорроқ таранг Пушкин тори ҳам,
Шотани ҳам нечоғлиқ суйдик
Шу тил туфайли,
Хайём қўшиқлари ҳам, Рабиндранат зори ҳам.

Ленин фалсафасин ҳам шу тилда мағзин чақдик,
Юракка жойлай олдик
Шу она тилимизда.
Замон оқинларида шу тилда равон оқдик,
Чўққиларга йўл олдик
Шу Она тилимизда.

Боболардан бизга мерос, эзгу тил,
Авлодларга хазинайи бебаҳо.
Қалбимизга, жонимизга кўзгу тил,
Бу дунёга бергай ҳали кўп даҳо...

1974

НОРБУВИ

...Бу ҳам ўша тақдир шумлиги, дерсиз,
У маҳал келинчак билсин қайдан ҳам —
Бу дунё ҳамиша бир мирси кам,
Сочга оқ тушгунча ўтишин эрсиз.
Жангга кетди тўсат жондан суйгани,
Йигит қучоғига тўёлмай қолди,
Тўйиб, кўксига бош қўёлмай қолди,
Дунёга келганмиш ёлғиз куйгани...
Кечалар уйқусиз, кўз ёшн булоқ.
Лекин даласидан қолмади бир кун,
Биров эшитганмас на шиква, на ун,
На эғнида қуроқ, на сочда улоқ..
Якка фарзанд қолди — ҳаёт илинжи,
Топгани-тутгани шу фарзанд учун,
Зардоблар ютгани шу фарзанд учун,
Таянчи, умиди, бағри, севинчи...

Ёпирай, Қўчқорнинг нақ ўзи ўгил..
Мўйлови ҳам ўша, чой тутиши ҳам,
Дала йўлларига кўз тутиши ҳам,
Туғилмоқчи бўлсанг — ўшандоқ туғил..
Бир кез Норжон дердик, ҳозир Норбуви,
Эрмаги незара, эрмаги ҳовли,
Шу-да қадимлардан эрсизлар қавли,
Учоқ боши, урчуқ, сумалак, куви.
Лекин кўзлар йўлда, довонда ҳали,

Ҳали ҳам хос коса, ош сузса — улуш,
Ҳали ҳам уйғонар саҳар кўриб туш,
Чопону белбоғи жовонда ҳали...

Олти ой кўз тутмиш Барчиной ёрга.
Ингирма олти йил тўлмоқда тугал,
Булоқдек дилида гумон йўқ сал-пал,
Норбуви кўз тутар ҳамон Қўчқорга...

1974

ЎЗИМ БИЛАМАН...

(Тагорга эрганиб)

Қулагимда янграр доим бир нидо,
Хўрсинаман, кўз ёшимни силаман.
Шу нидога не сабабдан жон фидо —
Битта ўзим биламан.

Юрагимда ёнар бир ўт бетутун.
Гўёки дер: қовураман, тиламан.
Дош бераман нечун ҳануз мен бсун —
Битта ўзим биламан.

Ўйлар ботар, тоғлар отар, умр ўтар,
Олисларни кўзлаб-кўзлаб жиламан.
Менниг қалбим кимни кутар, қон ютар —
Битта ўзим биламан.

Келурмикан кўклам явглиғ кутганим,
Умидворман, ишонмай не қиламан?
Қачон келур, қандоқ у кўз тутганим —
Битта ўзим биламан.

1974

ИЗЛАГАНИМ...

Кутишдан ғоят толдим,
Умр ўтди, чарчаб қолдим,
Йўл юрсам-да мўл юриб,
Хаёл суриб, оҳ уриб,
Излашга тушдим тағин,
Тезлашга тушдим тағин.
Чертдим дутор, чалдим тор,
Ахтардим диёр-диёр..
Чўлдан, сойлардан ўтиб,
Овлақ жойлардан ўтиб,
Қир ошиб, тоғлар ошиб,
Неча-неча адашиб,
Етдим излаганимга,
Йиллар кўзлаганимга.
Бу висол, тенгсиз висол,
Жилмаяди бахт мисол,
Излаганим бариси —
Ўша илҳом париси.

1974

СОЙДАН ЎТИБ ОЛСАК...

Сойдан ўтиб олсак, бас,
Боғ бошланур шу нафас.
Бир боғки, ўхшаши йўқ,
Губори йўқ, гаши йўқ,
Яшиллик ақлинг олур,
Кўзлар ҳайрон, лол қолур,
Кўринмас у бети ҳам,
Кўринмас бу чети ҳам,
Шундоғам гўзал, шинам,
Етти жаннат гўё жам.
Қандоқ салқин, соядор,
Нима десанг — бари бор:
Тоғ томони олмазор,
Сой томон нуқул анор.
Бир томони заранг нок,
Бир томони хил-хил ток,
Олуҳирот, шафтоли,
Ўнғ юзида қўш холи.
Балхтут, жийда ҳам шотут,
Гилос пишса — нақ ёқут.
Бири қизил, бири оқ,
Бир-биридан ширинроқ,
Кўз илғамас боғ четин,
Пишади бирин-кетин,
Айланаси бедазор,
Лиммо-лим ўқариқ бор.

Тўрида кўк кўл — ҳовуз,
Этаги ҳовун-тарвуз.
Бол томади тирсиллаб,
Тўрт бўлинур қирсиллаб.
Эсади эпкин ғир-ғир.
Эринмасдан келгин бир,
Ҳайрон бўлишинг аниқ.
Бунисига дил қониқ.
Не-не миқти тождор ҳам,
На оқсоқ шаҳриёр ҳам —
Эртақдай тўкис, бедоғ,
Кўрган эмас бундоқ боғ.
Бунда ҳордиқ олурсан,
Хаёлларга толурсан,
Хушвақт бўлурсан, шаксиз,
Қунинг ўтмас эрмаксиз.
Олқиш айтиб замонга,
«Қуллуқ!» дерсан боғбонга...

1974

Босириқ туидай босиб келур саратон,
Томирлар ҳам увишар,
Туш бешланмай, еллар саёқ, саргардон.
Олов тўкиб, қувншар.
Сал ўтмайин соя излар қушлар ҳам,
Ҳаво қизир тандирдек.
Сув сепсанг ҳам сал ўтмайин қолмас нам,
Ер қоврилган чандирдек.
Қум тепалар сал эпкинда қимирлар,
Ҳарсиллайди кенг жаҳон,
Олисларда не-не сароб жимирлар,
Дам хатарли ва ёмон.
Қуёш бу пайт кўк тоқида ловуллар,
Дала лим-лим экнизор,
Оловли ел панжасида шовуллар...
Вўза чилпир пахтакор...

1974

ЎСМИРЛИК

Ўсмирлик пайт эди, эс бутун эди,
Туш-тушга чопардим хаёл отида.
Хаёл отим асов ва дуркун эди,
Олиб учар эди қўш қанотида.

Бир зумда ўтардим анов сайхондан,
Оқ қоя учиди пайдо бўлардим,
Бир зумда кечардим қайқи довондан,
Олисларга боқиб, шайдо бўлардим.

Жилва қилур эди ўзга бир жаҳон,
Менга бегонайди чўчиш ва ҳадик.
Яшил дараларда кезардим ҳайрон,
Олисроқ чўққида олқар турар тик.
Каклик сайрар эди, кўринмас, (қувмас),
Шарқирашдан тинмас шўх шаршара ҳам.
Оқ булут оқарди кўпикли сувда,
Кўзни қамаштирар яшил дара ҳам.
Кўзилар силжийди ёнбағирлардан,
Чанг солур гафлатда бургут ё орлон...
Етти кўл тарафдан, қизғиш қирлардан
Ўсмирлик изларим кўринур ҳамон.
Ўрнида булоқ ҳам, қиё ҳам, қир ҳам,
Тоғам қўраси ҳам, сой бўйи — созлоқ.
Ўрнида сўқмоқ ҳам, йўл ҳам, тақир ҳам,
Қор тушгунча кўм-кўк ўлаилик ёзлоқ.

Овлоқ диёр, дема, олис демагин,
Дема: қануз қолоқ ғўша қишлоғим.
Тагин жилвалироқ, сулувроқ тагин,
Ўсмирлигим ўтган ўша қишлоғим.

1974

ҚИШЛОҚДА ҚИШ

Қор қалин, қора сондан,
Музламиш ариқ, зовур.
Ҳаво хира тумандан
Е бурқирар оқ ҳовур.
Тутуи ўрлар кўкка тик,
Буг таралур тарғилдан,
Чумчуқлар сакрар дик-дик,
Пана излар оғилдан...
Жар таги, пастқам жойда
Қарғалар базми баравж.
Кечаси тўлин ойда
Жимирлайди нуқра мавж.
Кечалар шундоқ аёз,
Йўл қатқалоқ, сирғанчиқ.
Сой оқар жуда саёз,
Сур булут ковлар янчиқ.
Онпоқ, кўз етмас дала,
Оқ чўпчак оқар боғдан.
Каклик ҳам ғала-ғала
Кечаси тушар тоғдан,
Қишлоқ йўли қий-чув ов,
Каклик тутишар ўқсиз.
Каклик тутишар яёв,
(Эспиз, фақат сиз йўқсиз)
Бўри-бўрсиқ бу кез оч,
Овлоқда юрма ёлғиз.

Мўлжал олур — кўз қийғоч,
Кимда бўлса қўш огиз.
Мол деганинг силжимас,
Еширилишар гарамга.
Модни шўрлик тинчимас,
Кўз тикади кўклатма.
Қозонларда сумалак,
Нияни арта-арга,
Момолар элар элак,
Кулчатой, қази-қарга...
Умочлик уйларда ҳам
Эртакдан бошланур кеч.
Қишлоғим — онагинам
Кўз олдимдан кетмас ҳеч.

1974

Қўқламда, ёмгир мўл ёгса, дер эдик,
Ёмгирдан сўнг яшнар дала ҳам, дўнг ҳам,
Қўзиқорин терар гўдак ҳам, чўнг ҳам,
Қизғалдоқ пиёин қазиб ер эдик.

Подачи тўрсиғи — қўйнинг қатиғи,
Қора қўй қатиғи — ўғиздек қуюқ,
Йигитлар яллasi сартопо туюқ —
Қўзлар сузуклиги, қошлар чатиғи...

Писандмас, чўмардик бўтана сойда,
Ё чинор тагида ўйнардик тўптош.
Топиларди бизга эрмак ҳар жойда,
Уйга таралардик қорайганда қош.

Гап ҳам эшитардик онаизордан.
Онам... Кўз ўнгимда она қишлоғим.
Менга суюқ, қиммат не-не диёрдан,
Олисларда қолдинг, гўдаклик чоғим.

1974

БУЗ ТҮРҒАЙ

Чирқирар, чарх урар қанотлик рўё,
Тиниқ кўк юзида жимиллаб, уйиб,
Мавжудот дилига ишқ ва гашт қуйиб,
Кўринмас бир ипга осиглиқ гўё.
Ёпирай, мунчалар шайдо миттижен,
Мунчалар сайроқи ва хушовоз бу,
Мунчалар афсунгар, муаллақбоз бу,
Ҳам ошар, ҳам тушар, боқаман ҳайрон.
Саратон оғуши — қирқ даражада,
Олида жимирлар сароб—кўл-ҳовуз,
Тўрт томон таралур жаранг чанқовуз,
Дала ҳам бу маҳал чўнг оташкада.
Ҳарсиллайди жаҳон — вақт ҳам айни туш,
Юмалоқ дунёнинг қоқ тепаси ҳам,
Қуёшда ловуллаб авж нуқтаси ҳам,
Ёпирай, тинса-чи бу ғазалхон қуш.
Бир-биридан созроқ тўқур тарона,
Чирқирар, чарх урар осмон аркида,
Уяси ҳам анов ёвшан тагида,
Қўшалоғи учун бу ошиқона.
Қўшалоғи пастда, палопонлар ҳам,
Хушвақт ўшаларнинг жононлигидан,
Хушвақт ўшаларнинг омонлигидан,
Тарикдек қалбида жаҳондек ишқ жам.

Чириллар, чарх урар — тақдирдан рози.
Қиргий чангалига дуч бўлмаса, бас,
Орзу-армонлари пуч бўлмаса бас,
Тошда ҳам, тушда ҳам янграб овози.

1974

ШАРОБ

Лоладай қирмизи, гул янглиғ хушбўй,
Тонглар тиниқлиги, ёз ҳарорати.
Богбон манглай тери, эл маҳорати,
Ўзбек шаробисиз тўй эмас-ку тўй.
Етти иқлимда йўқ, жонбахш эзгулик,
Ёлғиз пиёладан элтгандай рўё.
Қуёш оташидан маъжун бу гўё,
Қултумида шифо — жонлар сезгулик...

Овчи ё ўрмончи олис Шимолда,
Қора совуқларда татиб кўрсин деб,
Татигандан кейин отиб кўрсин деб,
Мўъжиза яратган Ризамат чол-да...
Шаробини ҳўпланг, узумини енг,
Токдан она тупроқ ширасин олмиш,
Жаҳонга богбонлик донги таралмиш —
Юзлаб Ризаматга қалбдан: «Балли!» дег

Лоладай қирмизи, гул янглиғ хушбўй,
Ўзбек шаробисиз тўй эмас-да тўй.

1974

А Р М О Н

(Қйшиқ)

Оқшом кипрингга уйқу қўндирсам,
Саҳар кўзларингга кулгу қўндирсам,
Бошингга шафақдан ўрасам лачак,
Жигасига нурдан инжу қўндирсам;
Кўркингни ўзинг ҳам кўрардинг, балки,
Ўлмас ўланлардан кўзгу қўндирсам,
Кошки эритолсам кўнглингни тошдек,
Кейин ишқ деган бир туйғу қўндирсам.

1974

Улан авжларида гул очади дашт,
Улан авжларида замон уйғонур.
Улан авжларида дунё-дунё ғашт,
Улан авжларида олам тўлғонур.

ЎЛАН АВЖЛАРИДА...

Ўлан авжларида гул очади дашт,
Ўлан авжларида замон уйғонур.
Ўлан авжларида дунё-дунё гашт,
Ўлан авжларида олам тўлғонур.

Ўлан авжларида тугилур суйгу,
Ўлан авжларида туғилур жужуқ.
Ўлансиз на ранг бор, на ёруғ туйгу,
Ҳаёт лабларига тошади учуқ...

1974

Қ Ұ Ш И Қ

Саратонда соябонинг бўлайин,
Тоққа ошсанг, кўк довонинг бўлайин,
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Ярим кеча қаҳкашонинг бўлайин.

Кетар бўлсанг, хазон ёғар боғимга,
Санчиқ ботар дилимдаги доғимга.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Оғу сочма менинг хушвақт чоғимга.

Керак эмас сенсиз гул ҳам, чаман ҳам,
Керак эмас Қандаҳор ҳам, Яман ҳам.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Керак эмас бўз тарлон ҳам, саман ҳам.

Пок оламин булғанмасдан жилмайгин,
Олам ғамга чулғанмасдан жилмайгин.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Юрак дир-дир тўлғанмасдан жилмайгин.

То тирикман, ўша қайсар боламан,
На тиним бор, на излашдан толаман.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Бари бир мен сени топиб оламан.

1974

* *

*

Кўз кўзга тушганди ой қучоғида,
Кўэларда қолганди кўз учқунлари.
Уша сеҳрли тун, сой қирғоғида,
Дилга ўт солганди сўз учқунлари.

Йиллар ўтиб кетмиш ҳижрон доғида.
Шарқираб оқмоқда Тентаксой ҳануз.
Юзма-юз келдик-ку кўклам боғида,
Ярқираб боқмоқда тўлин ой ҳануз.

1974

Тун беун жилмакда гўё сизот сув,
На чумчуқ чириллар, на кўкда қий-қув,
Оҳиста-оҳиста улашур ором,
Оҳиста-оҳиста улашур уйқу.

Тун чексиз оламга очади оғуш,
Жимиб куйлагандай қўшиғи на хуш.
Гўёки фусункор алла айтгандай:
«Яхши туш кўринг, — дер, — яхши, ёруғ туш.

Тушда кўкка учинг, қуш бўлиб учинг,
Ҳижронсиз, армонсиз дамларга кўчинг.
Саҳар кўз очганда туш ҳам рост бўлиб,
Излаганнинг рўйн-рост белидан қучинг».

Оҳиста-оҳиста улашиб уйқу,
Тун беун келяпти гўё сизот сув.

1974

ОВУНЧОҚ

Ёрдан армуғонди шу жўн тақинчоқ.
Тақиб қўйган эди тўй кечаси ёр.
Қандайдир қудрати, қадр-қиммати бор,
Дастгоҳ ёнида ҳам, уйда ҳам иноқ.

У кез ёрга пешвоз очганда эшик,
Ял-ял ёнгандайди, кўрки ҳам ортиб,
Дудоқлар сеҳри ҳам кўзларни тортиб,
Кейин қолиб кетди қучоқлаб бешик,

Шунча замон ўтди, қайда юрар ёр;
Жон бермиш қай шаҳар остонасида,
Ётаркан қай қўра вайронасида,
Наҳот бундан оғир кўргулик ҳам бор!

Шунча йил ҳажрида бўлмади йироқ,
Ҳамон кўз ўнгида елкадор йигит,
Ҳамон ўз кўнглида ёлғиз ёр йигит.
Ҳамон шу тақинчоқ унга овунчоқ.

1974

ПАТТИНИНГ ҲАСРАТЛАРИ

Қўшни ҳовлисида анча гўдак бор,
Қўра кенг-мўл лекин хархашадан тор,
Бири қийқирса гар жуда ҳам ҳушвақт,
Ўзгаси чинқирар қилгудек карахт.
Бири сув ичмоқчи, бири сўрар нон.
Бири тетик, бирин ранг-рўйи сомон.
Агар бирин-кетин тургизсанг сафга,
Зина пайдо бўлур айвон тарафга.

Ён ҳовлида кампир ва жонон Патти.
Умр суриши лекин чалакам-чатти.
Бемаҳал жаранглаб кетса шапалоқ,
Чирқираб қолса гар қўшни чақалоқ,
Патти типирчилар бетоқат, бесабр,
Гўё жондош биров ноҳақ кўрар жабр:
«...Ахир ўз жигари — нечун ачинмас,
Гўдак чирқиратган қўл нечун синмас!»
Тилининг учида қотиб қаргиши,
Совқотган одамдай ғичирлар тиши:
— Ҳа, ивирсиқ банда, багринг тешилгур,
Бетароқ сочингдан арқон эшилгур!
Гўдаксиз ўтарман наҳот жаҳондан,
Майли, чўтир, дудуқ — севардим жондан.
— Ая! — деса ўша ҳатто бир йўла,
Қурбони бўлардим мен биратўла.
Дилда ҳасратларим тоғлардан ҳам зил,
Дил ҳар кун юз қатра синади чил-чил.

Оёқсиз қайтса ҳам қайтди-ку эринг
Эринг — ўз суйганинг, йўқ камчил еринг.
Менинг кўз тутганим бедарак ҳануз
На ўлик, на тирик, на кўклам, на куз...
Тўйга сал қолганда кетган эди-да,
Кута олсанг — кутгин, деган эди-да.
Кутдим, кутавериб кўзлар тўрт бўлди,
Кўзлар тўрт бўлди-ю, бағрим ўрт бўлди.
На қора хат келди, на яхши хабар
Ҳар гал совчи келса, дил зеру забар.
Тўрт йил ўтгач келди ўз ёзгани ҳам.
Қандайдир дўстининг қабр қазгани ҳам.
Ишонгим келмади, кутдим бари бир.
«Келади!» дегандай қалб сақларди сир.
Ҳар йили янги бир тўппи тикаман,
Далада кияр деб гуппи тикаман,
Ҳар йили тикаман белбоғ — ғазалнақш.
Ипак рўмолча ҳам нечоғлиқ нурбахш.
Ҳар йили тикаман янги энгил-бош,
Бўлса ҳам шунчалик бўлур-да бардош.
Ўта берар йиллар — ёз кетидан — куз,
Нетай, кўз олдимдан кетмаса ҳануз!

Кимдан камлигим бор — бутун қўл-оёқ,
Ендошмоқдан чўчир шилқим ё саёқ.
Далада бир киши иши елкамда,
Чарчашлик бегона менга, чамамда.
Ҳеч кимдан кам эмас кўрким-камолим,
Ҳеч кимдан кам эмас бисотим-молим.
Ҳали ҳам кўйимда ошиқ эмас кам,
Бевафодан зада не дил чекар ғам.
Ҳали ҳам бир қийгоч боқишимга зор,
Жиндак жилмайишга зор анчаси бор.
Мендан кўҳликроғи йўқмиш қишлоқда,
Мендан чеварроғи йўқмиш аймақда.
Мендан чечанроғи оламда йўқмиш,

Сочларим тўпиқда, кўзларим чўғмиш.
Чўчийман, титрайман келсам юзма-юз,
Нетай, кўз олдимдан кетмаса ҳануз!
Кўйигил беролмадим ҳатто ёлғондан,
Чора тополмадим интизор жондан..
Қайда, қайлардасан, ёр, ўтмоқда умр,
Гўдак кулгусига зор ўтмоқда умр.
Қанийди бағримга босолсам андак,
Қаланган қайғуни сочолсам андак,
Суйсам, эркаласам, сочин силасам,
Кечалар уйқусиз умрни тиласам.
Кечалар уйқусиз ўтди шунча йил,
Қушдек талпинади доим ҳароб дил.
Баъзан ҳориб-толиб, кўзни юмаман,
Кўз юганим ҳамон тушга чўмаман.
Тушда ҳам тарк этмас ўксук армонлар,
Мени ўраб олар не болажонлар,
Бири қучоқласа кулиб бўйнимдан,
Бири пана излар келиб қўйнимдан,
Бири етаклайди ўйинчоғига,
Бири даласига, бири богига.
Бири — ўзгасидан шўх, ўйинқароқ,
Бири тойчоқ сўрар, ўзгаси тароқ,
Бири чўмилай деб чопади сойга,
Ўзгаси беланар тупроққа-лойга,
Бири сопқонида чумчуқ кўзлармиш,
Елкамга қўниб қуш додин сўзлармиш.
— Ҳой, Тошгул, — дермишман, — Тўйчи, Ўғилой,
Тасаддуғинг бўлай, Марол, Эсантой!
Айланай, Эшқобил, жоним Умрзоқ,
Қоқиндик, ўйанглар сойдан берироқ.
Тега берманг бунча қушлар жонига,
Нохос бора кўрманг сигир ёнига,
Урол, ҳой, кўзингга юлгин чирмовуқ,
Дон сепгин, ўшанда санқимас товуқ.
Қизғинам, ўчоққа сен ўтин қала,

Сен, болам, кеч қолма, кутмоқда дала.
Сен-чи, дўндиққанам, қара кувингга,
Уйқудан турганда чой тут бувингга..
Шундоқ на ҳордиқ бор, на жиндак ором,
Бари ўз кўнглимда ардоқланган ном,
Уйғониб кетаман кеч тун ё саҳар,
Кейин ухлолмайман, ютаман заҳар,
Агар келса эди суйганим Уроқ,
Бурунгидай сал ҳам қилмасдим сўроқ,
Майли, чўлоқ, майиб ё майли чандиқ,
Келса бас, тўй бошлаб очардим сандиқ,
Қўш чопон, қўш белбоғ, қўш тўппи, этик,
Тугал-тўкис бари — бўлмас ҳеч кемтик!

Қимга ўпкам, зорим, бу мунг, бу гина?
Қонларимда қолди не болагина..
Орзу-ҳавасларим, о, армонларим,
Ёруғлик кўрмаган болажонларим..
Жонимга тенг бўлиб бари четидан,
Узатардим бирин бири кетидан,
Келинлар тушарди — сулув, сўлқилдоқ,
Бири анор юзлик, ўзга бири оқ,
Невара деганга тўларди ҳовлим,
Бир-биридан шўхроқ, бари тиловлим,
Аллома бўларди Ҳабиб оғадай,
Ё доврўғ соларди Ражаб дарғадай,
Турсунойдан бири сабоқ оларди,
Ўзгаси тоғларга панжа соларди,
Бири бог эгаси, ўзгаси молчи,
Бири янги дарё мавжида солчи,
(Ёки шоир янглиғ ўта хаёлчи...)
Барига омад ёр — ошиғи олчи...

Оҳ, бечора, ўксук, беқарор умрим,
Бешик тебратолмай кечган зор умрим,
Урма, ҳой, кўз ёшин тирқиратма, ҳой,

Тирноққа зор бўлгур, чирқиратма, ҳой!
Бувак йиғласа сал — чўчиб тураман,
Ҳовлимда кезаман, оҳлар ураман,
Олисларда қолди не йўлбарс йигит,
Фарзанд орзусида не қалблар тит-пит.
Тонг белги бергунча йиғлайман юм-юм:
Кўз ёшимдан не тош эриб бўлди мум,
Ёвузлик кўзиға тўлсин,— дейман,— қум!
Дунёда қолмасин биронта ҳам шум!

1974

Сой бұйида салқин чойхона,
 Соя солар юз йиллик чинор,
 Ажиб гашти, ажиб файзи бор,
 Шинам, тоза, кенг-мўл, шоҳона.
 Не-не гилам ёнар гўё чўғ,
 Хонтахта мўл, кўрпача ҳам мўл,
 Таранг дутор ўтар қўлма-қўл,
 Аския ҳам илмоқлик ва шўх.
 Беданалар бирам сайрақи,
 Тўрқовоқлар баланд сўрида,
 Чой қайнайди тинмай тўрида,
 Нон узилар гижда, қайрақи.
 Саватларда анвойи узум,
 Ойна жавон — қанду қандалат,
 Не тусасанг — бордек беғалат,
 Ҳозир бўлур сўрасанг шу зум.
 Маставами, лағмон ё кабоб,
 Қарсиллама қовун ё анор,
 Заррасига зор оламлар бор,
 Бир тилимдан соғаяр нотоб.
 Янғраб кетар сўлим тарона:
 Аршдек авжда Ҳалима бону,
 Селдек мавжда Ҳалима бону,
 Навойидан зор ошиқона.
 Ошалади аргувон палов,
 Қўлларини чайишар чоллар,

Чўтмас гўё Рустамлар, Золлар,
Кўзларида чақин ва олов.
Айланади давраларда чой,
Кумуш жаранг жонон пиёла,
Тўлин ойда фусункор ҳола,
Чиннисоздан — тиниқ бу чирой.
Сой шовуллар, суҳбат бошланур,
Димоқларда қандайдир хуш ис.
Чархлангандай бурро ҳозир ҳис,
Гул мўл ахир юрт чаманида...
Сой шовуллар, суҳбат бошланур,
Суҳбатларнинг жаҳон қуюғи,
Ҳикматларнинг чандон қуюғи,
Қаҳқаҳадан кўзлар ёшланур.

— «Бир пиёла чой бор, йўловчи!
Дер оқсоқол,— кун тафтин олур,
Кел, бир ҳўпла, чарчоқлик қолур,
Қўйчимисан ё саёқ овчи,
Ол, чой асли савоб ичимлик,
Қуриган-ку ахир томоғинг,
Зирқирашдан чалиш оёғинг...»
Йўлчи ҳўплар. Бир нафас жимлик.
Чой узатар чол ҳам устма-уст,
Чой узатар қайтариб-қуйиб,
Табозекор, сут каби уйиб,
Йўловчи ҳам эмас унча суст:
— Қўйчимасман, овчи ҳам эмас,
Тилсимотга йўл изловчиман.
Қум тагидан кўл изловчиман.
— Ҳо, ҳунаринг қилгулик ҳавас!
Бир гал қайта қуйсанг — сой эмиш,
Иккинчи гал ҳали лой эмиш,
Учинчи гал қуйсанг — мой эмиш,
Тўртинчиси асл чой эмиш.
Мен-чи, меҳмон, шопирдим ўн гал,

Ол буни ҳам! Жилмаяр кундек.
Чарчоқлик ҳам тарқаб тутундек,
Мизғиб олар бежо сувчи сал...
Сувчи ҳозир сергак солур разм:
Тарқалади ёш-яланг зумда,
Кун ловуллаб бўз тараф қумда,
Тугар гурунг, бир соатлик базм.
Чойхоначи ёнбошлар беҳол,
Қўли бўш-да оқшом тушгунча.
Боягидай чалғимас унча,
Мункиллаган қолур уч-тўрт чол.
Шовуллайди ўзанда шўх сой.
Ташналикки бор — қонур бир-бир,
Мудроқ ҳислар уйғонур бир-бир,
Не-не дардга даво-да кўк чой...

1974

ПАХТАКОР ТИЛИДАН...

Тагин хушвақт тўй тўйласам жўялик,
Тўлнб-тошиб, куй куйласам жўялик.
Жўяликдай кенг жаҳонга жар солсам,
Тик минбардан сўз сўйласам жўялик.

Йўл танобин жадал тортиб келдим-да,
Дунё-дунё давлат ортиб келдим-да.
Чангга ботиб, терга ботиб келдим-да.
Утда ёниб, музда қотиб келдим-да...

Утган йўлим доvon-довон мўл ёғду,
Диёримдан кўкка нарвон мўл ёғду.
Хира бўлур оқ тонгларнинг оқлиги,
Ортиб келдим жаҳон-жаҳон мўл ёғду.

Ёллуғидан дашту-ёбон ёғдулик,
Она замин, югрук замон ёғдулик.
Хаёлимда ёришгандай ер юзи,
Хаёлимда ҳатто осмон ёғдулик.

*

Тагин шараф, тагин омад — зафар эш,
Уғил бола доvon бу ҳам — қутлуғ беш...
Уйламангки, ўнғай бўлди. Ундоқмас,
Не-не офат панжа солди пешма-пеш.

Бало келди сур булутдан сим қоқиб,
Жафо келди бевафодек им қоқиб,
Таянчликман, қодирман-да, даф бўлди,
Кепчигини чала қоқиб — ним қоқиб.

Сойлар... Сойлар ғирт қурумсоқ — йил носоз,
Босириқ тушдек ўтди қақроқ бутун ёз,
Ўзим сувсоқ, сув ташидим челақлаб,
Ер қаъридан очган сойим эмас оз...

На чўчиш бор ва на тайсал, тасалло,
На шикоят ва на ором, тавалло,
Манглай терим шарофати қаммаси —
Чексиз довруқ, жаранг шавкат, тўй, ялло.

Суқ киргудай, сахий кузда гўзаллик,
Барқ гаратур дала-тузда гўзаллик.
Ғазал тўқур гўқсон яшар Ҳабибий,
Бирин каммас, айни юзда гўзаллик.

Далам юзи гўёки оқ бир дунё,
Оқ пўртана, тенгсиз ва тоқ бир дунё.
Кўзни олур жумбоқ янглиғ, сеҳр янглиғ,
Кўз қамашур, ял-ял, порлоқ бир дунё.

Жавлон урар тўпичоқлар зангори,
Қизларжону бўз ўғлонлар суворий.
Ҳар суворий кўзлагани чўнг хирмон,
Ҳар хирмонда минг теримчи барори.

* * *

Қуллуқ сенга, ишчи синфи, юз карра,
Сен борсанки, писанд эмас ҳеч марра.
Техникага етукликдан миқтиман,
Сендан рози қалб қўримда ҳар зарра.

Ахир тўрт ой терардим-да, бел тахта.
Қўсак чувиб, тонглар отур — дил лахта.
Битта-битта олардим қор тагидан,
Эсла ҳануз ҳар мисқоли зил пахта.

Йўлда қолди талай гўллик — ғўралик.
Йўлдошликман, дўсту ёрлик, жўралик.
Дўстга тортиқ гавҳар тогдек алп хирмон,
Давлатликман, қазноқликман, қўралик.

* * *

Агар ҳурмат излар бўлсанг, кел йўлчи,
Агар ҳиммат излар бўлсанг, кел йўлчи.
Тўйим тўкин, меҳрим пешкаш, юрт пешкаш,
Агар жаннат излар бўлсанг, кел йўлчи.

Ол байроғим тўрт нишонлик ўзбекман.
Тўрт фасл бирдек бўз йигитман, бўз бекман.
Жўмардликим қўшиқ бўлса не ажаб,
Ўз меҳнатим чаман этмиш бўздекман.

Юрт кўркида бу дунёнинг ёшлиги.
Тугал бисот — олтини ҳам ошлиғи.
Беш ҳам шай деб рапорт берсин Ватанга
Жумҳурият бошлиғи.

1974, октябрь

ХҲРСИНИҚ...

Қўлимдан ҳар нима келади, юртдош,
Ғариблик, юпунлик — барин кўрганман.
Қўш ҳам ҳайдаганман, ўроқ ўрганман,
Айрилиқда кўздан тўкканман не ёш...
Ғўза ҳам экканман, жувари, кунжут,
Қўлимда рақс этур тешаю ранда,
Йўл ҳам, қўналға ҳам мўл бу Ватанда,
Камчил ҳам бўлганман, тўқ, қувноқ ва бут...
Чувак ҳам тикканман, мол ҳам боққанман,
Қудуқ ҳам қазганман нақ ўн бир қулоч,
Знлол сувларида ювишарди соч,
Не-не қиз сочига лола таққанман.
Тақдиримга ҳеч ҳам ўпка қилмайман,
Қўлимдан келмайди деган пеша кам.
Баъзан кўзларимда томчи-томчи нам...

Ҳануз шеър ёзишни билмайман.

1974

Чайирсан, чечансан, чучуксан сўзсиз,
Эртакдай эзгусан, булоқ янглиг пок.
Кўз ололмас ҳатто илғаса кўзсиз,
Ҳолбукн, мунғлуғсан. Ғамдан кўксинг чок.
Ёр жангга жўнаркан: «Бўшашма» девди,
Бўшашган пайтда ҳам бўлолдинг тетик.
Билардинг — у сени жонидек севди.
Эгнингда калта тўн, оёқда этик,
Кўнгли қўйдинг суюк пахтазорингга,
Жўякларда қолдинг қош қорайгунча.
Тер тўкиб, кўз тикдинг ўз девкорингга,
Вафо бўлса агар, бўлур-да шунча!
Бурмалик кўйлак ҳам, нимчаю ғижим,
Сирғалар сандиққа тушди. Бардош бу...
Хилватда ёш тўкдинг ёмғирдай сим-сим,
Кейин йиғи ҳам тарк. Бош бўлдинг, Тошбу...

Ўн жувонга бошлиқ — кўп ҳам осонмас,
Тун оғир ва узун, бўлар эдинг хун.
Бу тўй кундаги қувноқ жавлонмас,
Тер тўкдинг ҳам ўзинг, ҳам эринг учун.
Қиров кетмасидан ташидинг ўғит,
Тўқилтоқ арава — уловинг эшак.
Ўн жувон измингда — маслаҳат, ўғит,
Дарддошлик ҳам оғир, кўп оғир бешак.
Ўз бўйнингда эди сув, ўтоқ, чопиқ,

Эсда турмас эди соч тараш ҳатто.
Шўх ҳисларга қалбинг дарчаси ёпиқ,
Кулиб қараганга жўн қараш ҳатто...
Далага эргашар икков боланг ҳам,
Бири чой қайнатар, бири ташир сув.
Эркак меҳнатига кўникдинг кам-кам,
Бу ҳам жанг эди-да, қаттол жанг, Тошбу!

Ҳар қалай қайнашдан қолган йўқ қозон,
Уртада қуюқми, суюқми — ёвғон.
Бувак ҳам, гўдак ҳам бўлмади хазон,
Бадном эғолмади бирон қингир жон.
Қосанг тоза, ҳалол, бутун ва беюқ,
Қора хат, ним қаҳат сололмади чанг.
Жамолинга ҳар гал суқулолмай суқ:
Бунча тошбағир! — деб бадар кетди ганг.
Толенг бор эмиш, толе ёр эмиш,
Келди ахир жангчи: бас, деб, шум фироқ.
Упкасида мошдек ўқ ҳам бор эмиш,
Тирсакдан бир қўл йўқ... Сендан ғаш йироқ.
Сени сал хўрлаган сира инсонмас,
Қўзларингда ғурур ва бахтдан ёш бу.
Сенсиз Ўзбекистон — Ўзбекистонмас,
Сенсиз кенг жаҳон ҳам сира жаҳонмас,
Тошбу!

1975

МЕН КЕЛГУМ

Мен келгум, қайтиб келгум,
Тўкин куз етилган пайт,
Васлингга елдай елгум.
Дафтарда битилган байт,
Қўзларимда соғинчу
Юрагимда орзулар.
Ишон, тишлари инжу,
Асил сўз, рост сўз булар...

Мен келгум, қайтиб келгум,
Қўз суртиб изларингга:
«Соғиндим ғоят!» дегум,
Бош қўйгум тизларингга.
Явшону ялпиз тўшаб,
Полиздан узиб тарвуз,
Не-не ташвишдан бўшаб,
Енбошлайлик юзма-юз...

Енингдан жилмам сира,
На оқшом, на кечаси.
Десинлар: мунча хира,
Гийбатчининг нечаси.
Сойлариягда сузгайман,
Гулларингдан узгайман,
На тинчингни бузгайман,
На ғашингни қўзгайман!

Гулзорингда ғунчадек,
Упгайман дудоғингдан.
Илтижом: қўймагин чек.
Қувламагин боғингдан.
Қувнармиз сой бўйида,
Излаганлар тополмас.
Биз-ку висол тўйида,
Ҳеч қандоқ ит қополмас.

Меҳмони бўлсак холангга,
Боғида нок, нашвати.
Мендай тентак воланга,
Эй, жонларнинг офати!
Бўлмагин сира бефарқ,
Уша лаҳзаёқ билгум.
Пишганида қовун гарқ,
Мен келгум, қайтиб келгум.

1975

Қ А Й Д А ?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Наҳотки ҳолий гўша,
Биз кезмиш жойда қолди?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Сой мисол жўша-жўша,
Наҳотки сойда қолди?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Сада тағи ҳам бўш-а?
Е қапчиғайда қолди?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Чаманзор, ҳолий гўша,
Гулдек чиройда қолди.

1975

Қишлоққа боргандим ёз ойна бир вақт,
Соғиниш ва дийдор — ўзи тенгсиз бахт.
Келишади дарров қавму қариндош,
Сабза мўйлов жиян ё ундан ҳам ёш.
Саватида пони — аммаю, холам.
Қўшним мақтаниб дер: «Бу — кенжа болам!»
Амаким келади — етакда қўзи:
«Зап келдинг!» Қўзини сўймоқчи ўзи.
Бир-бир йиғилишар курдош — тенгдошлар,
Бир кез жон олгучи не қалам қошлар,
Бобомдек чоллар ҳам бўлмайди ҳеч кам,
Шундоқ. Бир нафасда олис-яқин жам.
Қучоқлари очиқ, ўрашиб олар,
Нима бор, нима йўқ — сўрашиб қолар.
Дастурхон ясоғлиқ, чой сузилади,
Суҳбат чўзилади, сўз чўзилади,
Қўп ўтмай тортилар ажиб кулчатой,
Қўзининг эти ҳам барра. жиққа мой,
Чирманда вадаванг, чалинар дутор,
Авжида қўшиқ ҳам, лапар ҳам, ёр-ёр.
Аста таралишур тун оққан маҳал,
Тонгдан меҳмондўстлик учун келур гал.

Бир мўнди узатди қайтишда аммам,
Қўзлар қамашгудек фусункор бирам.
— Ола кетгин, — деди, — мендан эсдалик,

Буни ардоқдолмас ҳеч ким сенчалик.
Асли ўзи улуғ бобонгдан ёдгор,
Сспимда келгани ҳануз эсда бор.
Бир оёғим тўрда, ўзгаси гўрда.
Тайсалмай, бунга бир разм солиб кўр-да...
Лол бўлмагин амманг таманносидан,
Бобонгга ҳам энчи ўз бобосидан.
— Хўп, — деб олдим дарҳол, — не ҳам қилардим,
Мўнди эзгулигин яхши билардим.
Эшитгандим олис ўтмишдан оз-моз,
Қишлоқ жаннатдан ҳам яхшироқ ва соз,
Яшиллик қўйнида оларкан нафас,
Бир кўрган ўлгунча қиларкан ҳавас.
Айлана гуногун чексиз мевазор,
Мева пишар экан то тушгунча қор.
Бозорга элтишар — кутади бозор,
Аравалар тўла мўндилар қатор.
Мўндиларки нақшлик, ғазаллик, хатлик,
Авайласанг, умри узун ҳикматлик.
Мўндилар лиммо-лим қўлбола шароб,
Шароб бўлгайда ҳам тансиқ ва ноёб.
Мўндилар лиммо-лим шинни, шира, бол,
Бол тўлсин деб ахир ясамиш кулол.
Шаробдан бўшаса, сув тўлар муздек.
Евғон гўжаси ҳам нондек ва туздек.
Шу вайдан қишлоғим лақаби мўнди,
Наинки лақаби, насаби мўнди.
Қаҳатчилик йили — мўндиларки бор.
Нон бўлди, дон бўлди — элга хўп мадор.
Туркистонда узун мўнди растаси,
Оз эмас шайдоси ва шикастаси.
Мўндига қимиз ҳам қуйиб ичишар.
Булоқдан тўлдириб, тўйиб ичишар.
Шу вайдан бош эгиб мўндини олдим,
Ўраб-нетиб шу чарм халтага солдим.

Бир номдор кулолнинг меҳнатн бу ҳам,
Шоиртаб халқимнинг санъати бу ҳам...

Ҳа, шундоқ, қишлоғим лақаби мўнди,
Фақат лақабимас, насаби мўнди.

1975

*Енмасдан иложим йўқ, ўт тушди ширин эсонга,
Ўт тушмасайди фақат ногаҳ чексиз жаҳонга.*

ТОШКЕНТИМ ОСМОНИДАН

Тошкентим осмонидан қуш учар гала-гала,
Карвон кетидан карвон.
Олис Шарқ йўлчилари — шунчалар меҳр, ҳафсала,
Гўё кўк пастак нарвон.
Чўлларда ҳордиқ олиб, кўлларда ҳордиқ олиб,
Йўллардан ўтиб омон,
Тағин балки ойлик йўл, силласи қуриб-толиб,
Учишар Шимол томон.
Кўклам-да, бир-бир келур булбул ҳам, қалдирғоч ҳам,
Кўлларимда тунашур,
Оққулар қандоқ кўркам, сўналар қандоқ там-там,
Саҳар тағин жўнашур.
Эсга тушар бир кўклам, кўкламдек сумбул соч ҳам,
Учаман хаёлларда.
Кўз ўнгимда ажиб дам, кўзлари қийғоч санам,
Қучаман хаёлларда.

1975

БУВИМ ЧУПЧАКЛАРИДАН

Олақарға яшар эмиш уч юз йил,
Қарғачалик яшолмасмиш ҳатто фил,
Боболар дер: чўқда эмиш бир кўзи,
Қув ва сергак. Ўқда эмиш бир кўзи.
Ошиёни ҳам тик чўққида — тоғдамиш,
Не олғир қуш ололмайин доғдамиш.
Ола қарға ташламасмиш қўшоғин,
Ардоқлармиш ошёнида ушоғии.
Қўшоғига ҳеч олалик билмасмиш.
Ушоғига ҳеч дағаллик қилмасмиш.
Агар ноҳос қўшоғига тегса ўқ,
Бу ҳам дарҳол қилар эмиш ўзин йўқ.
Бафодормиш, кўнғилчакмиш, куйинчоқ,
Шу важдан ҳам қанотида йўл-йўл оқ.
Арзир эмиш оқ қанотли бўлса ҳам,
Тўкис-туғал яхши отлик бўлса ҳам...

Қора қарға оласидан кам эмас,
«Мен сал камроқ яшайман» деб ғам емас.
Тик тоғларда қоранинг ҳам уяси,
Элга аён қанотининг куяси.
У ҳам қишда тушиб келар довондан,
Қолиб кетмас қарға зотлик карвондан,
У ҳам сергак, чўқда доим бир кўзи,
Олазарак, ўқда доим бир кўзн...
У ҳам ғоят сабрлик қуш, чапдаст қуш,

Ўргатолсанг — эл бўлғулик бор эс-ҳуш.
Қадрламас эмиш бироқ қўшоғин,
Ташлаб кетар эмиш ҳатто ушоғин,
Агар ноҳос қўшоғига тегса ўқ,
Ўзгасини излар эмиш — кўнгли тўқ.
Шу сабабдан қора эмиш юзи ҳам,
Юз ҳам гапми — қора эмиш ўзи ҳам...

1975

У Қ

(Воқеий)

У ёқдан ҳам ёғар ўқ,
Бу ёқдан ҳам ёғар ўқ,
Эмаклашга дармон йўқ,
Кўмаклашга дармон йўқ.
Кўзлар хира, эс хира,
Не бўлди — билмас сира.
Қон оқар ярасидан...

Бу сурон орасидан —
Қутилишга етмас кўз,
Шинелидай ранги бўз,
Жилади жуда секин,
Судралиб отар лекин.
Расо оладн мўлжал,
Ўқи беҳато — дангал,
У бир ҳадис ишлатар,
Ёвга тупроқ тишлатар...

У ёғидан ёғар ўқ,
Бу ёғидан ёғар ўқ,
Туришга ҳам имкон йўқ,
Юришга ҳам имкон йўқ,
Қурнийди кам-кам мадор.
Кўзига кенг олам тор.
Наҳот ҳеч ким қолмаса,
Тез қутқариб олмаса!

Ҳа, сурон бўлган ўхшар,
Ёв ўраб келган ўхшар,
Қайриб қаҳру ғазабин,
Бермоққа ёв адабин,
Дўстлар чекинган ўхшар,
Ночор бекинган ўхшар.
Ҳў, кимлардир келмоқда,
Энгашмайин елмоқда:
Балки ўз дўстларидир,
Ўз кам-кўстларидир,
Жангчи сал жилиб қарар,
Жангчи тикилиб қарар.
Ёпирай, кимлар ўзи,
Танишми турқи, сўзи?
Кўринади на бир кўз,
Эшитилар на бир сўз!
Жуда ҳам яқин қолди,
Сергакроқ назар солди,
Аниқ кўрдик — ёв бу,
Ўша қаттол гўрков бу,
Гала-гала. Кўзлар лўқ,
Қолган эди ёлғиз ўқ.
Қирағай мерган эди,
Талайни терган эди,
Агар тушса қўлига,
Унамаса йўлига,
Кўксидан юлдуз ўяр,
Ахири молдек сўяр,
Ёв ём-ёмдан ваҳшийроқ.
Билар мерган яхшироқ:
— Ўроқбой, дадил! — деди,
Шу чоранг — адл! — деди.
Ўтирмай ортиқ сўзлаб,
Отди ўз кўксин кўзлаб...

Қ У Ш

Тонг чоғи турган эдим — одатим шунақароқ,
Оқ булут паға-паға, оқ булут бароқ-бароқ,
Еғолоқмас шекилли. Еғадиган ўхшамас,
Савур салқинида ҳам осмон нечун бўшамас.

Ховлимда кезар эдим, енгиллик сезар эдим,
Хаёлни кўкламга хос бўёқда безар эдим,
Бирдан яшил чўғ кўрдим, ҳў гилос бутоғида,
Яшил чўғ ёнар эди яшиллик қучоғида,
Яқинроқ келдим секин, ишонмайман кўзимга,
Ҳайрон боқардим лекин келолмайини ўзимга,
Қалин барг далдасида ўтирарди митти қуш,
Қуш эмас, жозибалик ва алдоқчи яшил туш.
Қанотлари чиройлик, снллик, кўзлар — кўзмунчоқ.
Тирик қўғирчоқ гўё, кўз кўрмаган овунчоқ.
Тағин яқинроқ келдим, чўчимади-учмади,
Ҳаттоки анов шохдан манов шохга кўчмади.
Тўтимикин ё қумри, наҳотки беном бўлса,
Наҳотки хаёлларим, мўлжалларим хом бўлса.
Қафасдан қочдимикин, олисдан меҳмонмикин?
Ювошлигимдан хушҳол бирон беошиёнмикин?
Кўзлар қамашгудек кўрк, кетолмай айланаман,
Хуштак чалсам елкамга қўнгудек шайланаман.
Момом айтмиш бир чўпчак эсимда эди ҳамон:
Қуш суратида пари кўринар аҳён-аҳён,

Қушдек ўтирар, лекин сўзингга тушунармиш,
Евузмисан ё акси — ўзингга тушунармиш.
Во ажаб, нетсамикин, ҳуштак чалсам — келса-я,
Тушларда излаганим паризод шу бўлса-я...

1975

СЎНГГИ САТРИМ ҲАМ...

Юрагимни севги чертган илк оқшом
Илк сатрим тушгандир қогоз бетига.
Кексалик ҳам секин тўлдирмоқда жом,
Хаёл учар чексиз олам четига.

Майли, шу жомни ҳам ичай паймона,
Кексалик гаштини сурай то бекам.
Шеърларимда жилва қилсин замона,
Юртим мадҳи бўлсин сўнгги сатрим ҳам...

ЮЗБИР...

(Қардошлиқ қасидаси)

Аҳён-аҳён дўст эшигин қоқмасам,
Сира тинчим бўлмайди.

Дўст кўзига тўйиб-тўйиб боқмасам,
Менинг кўнглим тўлмайди.

Дўст мунгини таратолсам чолғудек,
Гўё қайғум кетгани.

Дўст кўнглини ёритолсам ёғдудек,
Бошим кўкка етгани.

Соғинганда дўст келади: «ҳорм!» деб,
Айнимас йўл чизгани.

Оқ кунингга дўст бўлмаса агар зеб,
Ҳаётнинг не қизиғи!

Она юртим боғу роғу пахтазор,
Дўст йўлига пнгорон.

Пахтакорман, пахтакорман, пахтакор,
Келинг ҳар гоҳ дўст-ёрон.

Кўзим учса, дўст кутаман тоқат тоқ,
Гулзорга сув қўяман.

Неварам ҳам йўл қарар шўх бўталоқ,
Яхшиликка йўяман.

Дўст кутаман, дастурхоним ёзиглиқ,
Мағиз ҳам бор, шароб ҳам.

Не дастурхон, балки жоним ёзиглиқ,
Қани, дўст-ёр бўлса жам.

Келмас бўлса нетай, ўзим учгайман,
Соғинч қистар нечоғлиқ!

Нафас ростлаб, дўст бўйнидан қучгайман,
Дўст шунчалар ардоқлик!

...Дўст тупроғи менинг ҳам ўз тупроғим.
Дилимга жо ўзимдек,
Қардош боғи гўё жонон ўз боғим,
Ардоғи ҳам кўзимдек.
Бу бир туйғу — замон-замон синоқлик,
Дилда қондек урар жўш.
Ҳаёт кўрки — губор қўнмас иноқлик,
Дўстсиз олам гўё бўш.
Мени имлар мовий орол — кўк орол,
Қорақалпоқ мўйноғи,
Уша денгиз меҳнаткаши жиккак чол,
Наҳангларнинг ўйноғи.
Уша саҳро, ўша сайгоқ, мов мушук,
Қамиш тўқай, жийдазор.
Олис қозир қора ўлат, шум ушук.
Бахти ёруғ, барқарор.
Ўзим каби ўша танти чўлқувар,
Чўпон ёки тиллачи,
Ўзим каби изғириқда шўр ювар,
Боғбон ёки пиллачи,
Ўзим кабл қовуни бол ўша пир,
Уша ёшлик аланғам,
Уша қўшиқ, ўша жиров, ўша жир,
Уша жаҳон шўх янғам.
Кундуз янглиғ ёрқин бунда ёбонлар,
Бу Тақиятош ёруғи.
Оппоқ гуруч, оппоқ момиқ хирмонлар —
Қорақалпоқ доврўғи!

Тақдирдошим туркман эли — жигарбанд,
Соғинаман кўрмасам.
Марви шоҳи жаҳон тенғи — Самарқанд,
Не бахт, завқин сурмасам.
Узун тарих, қадим дунё қучоғи,
Чексиз бу қум, чексиз туз.

Олтин тепа гўё жаннат пучмоғи —
Қум тагидан очди юз¹.

Мени чорлар ранг-баранг чўл чечаги,
Кўкламда чўл чиройи.

Етти чинор — етти ўғлон эртаги,
Чўлда алп кўл чиройи.

Мени чорлар туякаш чол, богдор чол,
Махтумқули сози ҳам.

Жонон гилам тўқувчи не Ойжамол
Ҳаёси ҳам, нози ҳам.

Мени чорлар янги дунё қургувчи
Даргалар, мард жавлонлар,

Қорамойдек чўлга дарё бургувчи,
Ўша девкор инсонлар.

Мени чорлар қатто ёзнинг ёлқини,
Туғишганлик ҳавоси,

Яйлов, ўба, пахтазорлар салқини,
Гўё не дард давоси.

Уюр-уюр аргумоқлар, саманлар,
Берди оғам дунёси.

Мени чорлар чўл қўйнида чаманлар,
Бахтнинг жўшқин дарёси.

Ёруғ чўққи, юксак доvon, тотув эл,
Гулзорда қўш гунчадек.

Тожиқ юрти — сулув, суюк, меҳри сел,
Яқинлиги шунчалнк!

Қараб турар гўё олам тоmidан,
Ё қайнага, ё амак.

Дарс олган-да Навоийдан, Жомийдан,
Қоқ ўртада туз-намак.

...Ленинбод елкасида яшил дўнг,
Мўъжизадай кошона.

Мўъжизаки, қучоғи кенг, кўркам, чўнг,
Ҳашаматлик, шоҳона.

¹ Олтин тепа — беш минг яшар шаҳар ўрни.

Кўзлар тинар беагидан-нақшидан,
Бир санъатки, сеҳри бор.

Шундоқ эртақ эшитгандим бахшидан,
Бахши ҳам бир санъаткор.

Ўринхўжа ўзи эккан жаннат бог,
Соя-салқин ўрикзор.

Темурмалик кезмиш ўша горлик тоғ,
Мардлик ҳануз жарангдор.

Чумчуқ орол, Сир бўйида туновдик.
Қайроққумдан — тоққа йўл.

Рудакийга салом учун жўновдик,
Яхши ният келиб қўл.

Салқин сада соясида ҳўплаб чой,
Тўқувдим жўн газал ҳам.

Дўст тупроғи қандоқ сўлим, қандоқ бой,
Юз хазина десак кам!

Тоғлар... тоғлар... яшил ўрмон, ёнғоқзор,
Кўринмайди чеккаси.

Юз бир булоқ, юз бир ирмоқ, бургут, сор...
Ким бу давлат эгаси?

Яшил яйлов, сурув-сурув қўй-қўзи,
Қирғиз эли — яқиним.

Олатовда Манас янглиғ алп ўзи,
Яқиним ва ёрқиним.

Олатовдай бардоши ҳам, сабри ҳам,
Олатовдек қардошлик.

Бунда ётар Ҳожиб бобо қабри ҳам,
Ҳожиб бобо минг ёшлик...

Кетмон тепа водийсида юргандик,
Кўз илгамас кенг-мўл жой.

Долғали бир янги денгиз кўргандик,
Ундан оқар юз бир сой.

Юз бир сойдан кўкаргувси юз бир дашт,
Яшил диёр, лолазор.

Қардош қирғиз тупроғида сурай ғашт.
Ҳотам янглиғ феъли бор.

У водийдан бу водийга ошмасам,
Пистазорда чопмасам,
Дараларда булоқ бўлиб тошмасам,
Кўнглига йўл топмасам,

Саратонда Иссиқкўлда юзмасам,
Қандоқ дўстлик — шериклик!
Шўх даврада қувноқ гурунг тузмасам,
Татирмиди тириклик!

Конлик, донлик... Чўнг темирчи, чўнг дегрез,
Омад ёру давлат ёр,

Тоғ-тоғ кўмир, ирмоқ-ирмоқ мис ва жез,
Қозоқнинг чўнг бахти бор.

Тупроғи кепг, тоғи қорлик, боги мўл,
Бир давлати — қўриғи.

Фазога ҳам Бойқўнгурдан чўзмиш қўл,
Шундоқ йўли-йўриғи...

... Олмотангнинг олмасидан узгайман,
Кулчатойдан татгайман.

«Қиз қувди»да мен ҳам гоҳи ўзгайман,
Сулувга сўз қотгайман.

Қапчигойнинг жамолига маҳлиё,
Кўз узолмай тикилгум.

Қозоқ дили меҳриғиё — пур знё,
Саломига эгилгум.

Олма яноқ опай қимиз тутса гар,
Гуноҳмасми ичмаслик.

Гуноҳ — дўст юрт ўтов тикиб, кутса гар,
Кўкчатовга кўчмаслик.

Меҳр қадрига етмаганлар садағам,
Кўлмак сувдек сасийди.

Мухтор оғам ҳам жияним, ҳам тоғам,
Умри ажиб қасида.

Болқаш, Чалқор — зилол жаҳон, кўк жаҳон,
Тўлиб-тошиб кезгум бор.

Олатовдек эзгу хирмон — ҳалол нон...
Янги ўлан тизгум бор.

... Кўк юзида оқ каптарлар учишиб,
Ўйнармиш, чарх урармиш.

Анов тогдан — маинов тоққа кўчишиб,
Шўх давралар қурармиш.

Ерга тушса, бир юмалаб, ажабо,
Барчаси қиз бўлармиш.

Бир-биридан лобар, кўҳлик, дилрабо,
Қўл қўйнига тўлармиш.

Уст-бошини олиб қочсанг, пойлаб пайт,
Қиз раъйингга кўнармиш.

Гўрўғлидек ҳам чаптаст, ҳам айтсанг байт,
Қайга десанг жўнармиш...

Қоф тоғи бу, тоғ кетида силсила,
Ҳар қадамда афсона.

Бошдан кечмиш юз бадбахтлик, зилзила.
Юз тождор, юз замона.

Буюк Шота диёри бу — улуғвор.
Тикиламан, тўймайман.

Қиё боқса гуржистонлик гажакдор,
Сатангликка йўймайман.

Тоғ ён бағри, кўк сайхонлар — битар чой,
Боғларида пўртаҳол.

Денгиз бўйн — шифолик жой, жаннат жой,
Ёруғ, яшил, безавол.

Тоққа ошиб, боққа тушиб, байрамдек,
Бодан ноб ичгайман.

Водийларда яйраб худди сайрамдек,
Сойларидан кечгайман.

Довон-довон тош саройлар, қўрғонлар,

Мисгар, заргар, чавандоз,

Асов жилға, кўк даралар, ўрмонлар,
Боғбонликда зўр устоз,

Арманистон — шу дунёдек қадим юрт.
Қоя бардош, тоғ бардош.

Дилкаш, доно, қорамағиз, қорамурт,
Кўзларида қўш қуёш;

Севан кўли янглиғ зилол закоси,
Арпа сойини этмиш банд.

Қоядек қурч, бақолик бахт дунёси,
Иблис ёв ҳам егай панд.

Ақли бурро — олис юлдуз кўзлайди,
Одамзодга ярашиқ.

Шоирлари тўрғайдек шўх бўзлайди,
Мард аждодга ярашиқ.

Тошни мумдай кесар арман тешаси,
Тош саройлар қуришар.

Шеърү санъат, ҳалол меҳнат пешаси,
Шундоқ даврон суришар.

У даф этмиш бало-қазо беҳисоб,
Айтсам — илон ташлар пўст.

Шу оламнинг ўзи янглиғ зўр китоб.
Мнинг йиллик дўст — қадим дўст.

На эрка зор, на тупроққа зор бугун,
Тўқис-тўқин, бут, сероб.

Янги китоб — бахт китоби бор бугун,
Ғазалдек ёд бобма-боб.

Кўз тутади мудом озар қардошим,
Мовий Ҳазар бўйида.

Ҳар кўрганда кўкка етар нақ бошим,
Эмукдош юрт уйида.

Ут ўлкаси, қорамойнинг дарёси,
Денгиз — нефтчи забтида.

Муғон дашти — тилни тилар хурмоси,
Тош эрнигай тафтида.

Кундай ёрқин озарбайжон даҳоси,
Шеъри не жон озиги.

Дунё кезар жаранг, дилбар навоси,
Не жон, жаҳон озиги.

Боку... Боку... янгроқ мардлик нағмаси.
Инқилобчи, туғбардор.

Иигирма олти комиссарнинг даҳмаси,
Инқилобдай устивор.

Денгиз бўйи, қоя каби мармар қаср,
Ҳазар мовий кўзгудир.

Мармар қаср жамолида жонон аср.
Эгасидек эзгудир.

Муғон ошсам, олис — тамтам «Кўк кўл» бор.
Дўстга очиқ қучоқ бу.

Тупроғидек қадим дўстлик дилга ёр,
Сира сўнмас ўчоқ бу.

Қардош меҳри тоғ чашмаси — тиниқ сув,
Расо қонмасам бўлмас.

Ишқи мени боғлаб олди нақ жоду,
Дилдан ёнмасам бўлмас.

Тоғ ва саҳро... неча элат, неча тил,
Санашликка нўноқман.

Туғишгандек ҳаммасига яқин дил,
Ҳаммасига қўноқман.

Чой узатар, коса тутар ҳаммаси,
Юз яхшилик бўлса ҳам,

Тотувликда биздайн йўқ, чамаси,
Бўлса ҳамки — ғоят кам!

Қайга бормай, йўлим очиқ, дўст кутар,
Жўшқин сой ё тўқайзор.

Шимол. Жануб. Иноқ эллар кўз тутар,
Мендақаси қайда бор?

Ё Осетин, ё Болқорга юз тутиб,
Чўққисига қўнайми?

Қорабоққа ё Ажарга кўз тутиб,
Дарасида тунайми?

Бошқирд, Ҳакас богларида жондош мўл,
Жондошлик фикр-ўйлари.

Тарбағатай тоғларида қондош мўл,
Дўст эл Болтиқ бўйлари.

Денгиз бўйи — қарағайзор қиргоқ бу,
Емиш териб егандек.

Райнис хоки қарор топган тупроқ бу,
Эзгу тупроқ, дегандек.

Тонг чоғида кўк мавжларда чўмилиб,
Талай қуллуқ айтгандик.

Уч тенгдош халқ меҳр нурига кўмилиб,
Бир келинг, деб қайтгандик.

Ундан нари белоруссга ўтаман.
Ярқираб тонг отибди.

Ўрмонларда ёш тўкиб, қон ютаман —
Фарзандларим ётибди.

Не тарлонлар бунда — мангу ухлайди,
Иигит ўлган тарлонлар.

Тағни юрак газабини ўқлайди..
Даф бўл, қонли майдонлар!

Қабристонда бошим қуйи тураман,
Ҳам ҳурматим шу сукут.

Бошим қуйи, узоқ хаёл сураман,
Ҳам нафратим шу сукут.

Амакимми, жиян ёки ҳамқишлоқ,
Дейман: тинч ёт, юртдошим.

Юрт олдида виждонинг пок, юзинг оқ,
Кўлдан тушмас ўч тошим,

Мажақлайман қўймас бўлса тинчимга.
Қаҳратондек қаҳрим бор.

Аҳён шундоқ, заҳар сиғмас ичимга,
Заҳарликка заҳрим бор!

Якуб Колас Тошкентимнинг эсида.
Бўлинганди майиз қярқ.

Оғир палла турмас кимнинг эсида?

На тил фарқи ва на ирқ!

Брест тошини олиб, кўзга суртаман,
Қайроқдек шеър қайрайман.

Ўрмонзордан — кўк далага ўтаман,
Дўст юртида яйрайман.

* * *

•

Украина — кўз илғамас қўр тупроқ...

Ватан айтар: нонхонам!

Қадринг бор-да, ўйлаганим сен кўпроқ,
Эй, қаторда фарзонам.

Қолиб кетди сенда ҳам кўп суягим,
Болажонлар, ўғлонлар.

Шу важдан-да, ўртанмагим-куймагим,
Евқур, соҳиб қиронлар...

Украина... олисда ҳам яқиндек,
Қуrolдош халқ, қўлдош халқ.

Қимматлисан кўзларимда чақиндек.
Олис йўлда йўлдош халқ.

Буюк Тарас турар дарё бўйида,
Бугдойзорлар кўз етмас.

Не армонлар алп қўбизчи уйида,
Қўшиғига сўз етмас.

Полтавалик Наталькани биламан,
Ҳамшира-ю, доригар.

Кўзларимдан севинч ёшин силаман,
Учрашсам гар нақ жигар.

Дастурхонда, кўзга суртиб ушогин,
Жавдари нон ушатай.

Кўнглим тусар дўстнинг пок дил, қувноғин,
Кўпглимни бир бўшатай.

Соғиниб кел, пешкаш бўлсин бор-йўғим,
Дўстлик меҳрим поёндоз.

Қудачилик ҳурматим бор — дил чўғим,
Невара ҳам эмас оз...

Юрт айланиб пойтахтимга келгайман,
Уша улуғ майдонга.

Пойтахтимга — чўнг бахтимга келгайман,
Уша улуғ инсонга.

Энг аввало Ленинга бош эггайман,
Миннатдорлик туйғуси.

— Тинч ҳордиқ ол, доно устоз, дегайман.
Бу — бедорлик уйқуси...

Қутлуғ Русия, юз бир миллат паноҳи,
Бағринг оташ, бағринг кенг.

Сахий, жўмард. Бахт, ёруглик даргоҳи,
Катта-кичик сенда тенг.

Сен борсанки, тинчу иноқ юз бир эл,
Юз бир миллат — битта халқ.

Нони бутун. Бахти ёрқин. Туз бир эл.
Битта — лекин катта халқ.

Ақлинг расо, ҳам барчабоб кўмакчи,
Шунчалар ҳам шуълакор.

Бу йўлларда йўл айнитмас етакчи,
Жаҳон сендан миннатдор.

Останкино минораси устидан
Жар соламан жаҳонга.

— Эркин эллар, сўз уқ ўзбек дўстингдан:
Келинг, Ўзбекистонга,

Беш миллионлик улуғ хирмон-чўнг ният,
Еруғ тўйга тўёнам.

Пуч ниятмас, тўлгун азму — қатъият,
Мардоналик таронам.

Кузда келинг, қазноқларни очгайман,
Тошкент бўйлаб юргайсиз.

Бошингиздан гул сочиқлар сочгайман,
Мўъжизалар кўргайсиз.

Ҳа, бу ўша — бир нафасда вайронга,

Нари-бери бўлган кент.

Дўстлар келиб, ҳозир не-не кошона...

Ёруғ бахтдай кулган кент.

Сизга янги оламларни кўрсатгум,

Қўнглингиз ҳеч бўлмас гаш.

Сизга янги одамларни кўрсатгум,

Бари бирдек заҳматкаш.

Яшил атлас ёпинмоқда не-не чўл,

Афсонадан гўзалроқ.

Жиндак фахру ғурурга ҳам важ бор мўл,

Таронадан афзалроқ.

Шундоқ юртки, тушмиш Ленин назари,

Бахт ва нурдай эгиз юрт.

Шундоқ юртки, давримнинг шоҳ асари,

Ленин тузмиш тенгсиз юрт.

Ўнғай деманг, зиғирдак ҳам ўнғаймас,

Кезида қум чайнадик.

Иўлда қолди не нотанти, не нокас,

Ўйлаймангки, айнадик.

Иўқ...саратон оташида қоврилиб,

Неча-неча бўлди ганг.

Иўқ... қаҳратон ғазабда соврилиб,

Жон талашдик, гўё жанг.

Кентлар қурдик бир-биридан обод, хуш,

Оқ хирмонлар туфайли.

Гўёки тонг уйқусида ёруг туш,

Мард инсонлар туфайли.

Тўйга келинг, жумҳурият тўйи бу,

Мен ўшандоқ ўзбекман.

Қадр билмасам, одамлигим бекор-ку.

Ҳа, юзи оқ ўзбекман.

Белим боғлиқ, юз қозонда тортгум ош,

Ленин бўлур тўйбошим.

Не ош, агар зарур бўлса — бергум бош,

Келинг, юз бир қардошим.

Май, 1974

МҲНДАРЖА

«...Қаъбамсан, шеърнат, эзгу эҳромим».	4
Мен туғилган тупроқ.	5
Ўзбек йўли.	7
Мармар сағана.	11
Менлигим.	12
Тағин тупроқ тўғрисида.	14
Онагинам.	16
Сеҳр.	17
Излаганим.	20
Суйгулик.	21
Тушмасин.	22
«...Қоронғулик тушар».	24
Тун бўйи.	25
Иззалик.	26
Чирилдоқ.	27
Ленин ҳузурида икки дақиқа.	28
Кўнглим.	30
Жужун.	31
Бетоблигимда.	35
Ача	37
Сирбойга бағишлаганим.	39
Тўй.	42
Қўклам.	44
Йўлбошчининг қайтиши.	46
Буқабулоқ.	49
Чақмоқ.	51
«...Нечундир бугун шошиб».	52
Чимилдиқ.	54
Бир кез.	55
Қўл ёқалаб.	56
Қаҳрамоннинг даласи.	57
Бу ўша.	60
Қўшиқ.	61
Куз қўшиғи.	62

Рус тили.	65
Юлдузкент.	66
Етмиш тўрт.	68
Абдулҳаққа айтганим.	72
Еруғлик.	74
Она тилим.	76
Норбуви.	79
Ўзим биламан.	81
Излаганим.	82
Сойдан ўтиб олсак.	83
«...Босириқ тушдай босиб келур саратон».	85
Ўсмирлик.	86
Қишлоқда қиш.	88
«...Кўкламда, ҳа, ёмғир ёғса».	90
Бўзтўрғай.	91
Шароб.	93
Армон.	94
Улан авжларида.	96
Қўшиқ.	97
«...Кўз кўзга тушганди ой қучоғида»	98
Тун.	99
Овунчоқ.	100
Паттининг ҳасратлари	101
Кўк чой.	106
Пахтакор тилидан.	109
Хўрсиниқ...	112
Тошбу.	113
Мен келгум.	115
Қайда	117
Мўндн.	118
Тошкентим осмонидан	122
Бувим чўпчакларидан.	123
Ўқ.	125
Қуш.	127
Сўнгги сатрим ҳам.	129
Юз бир. (Қардошлик қасидаси)	130

Миртемир

ТО, ЧТО Я ИЩУ

С т и х и

Редактор *Муҳаммад Али*
Рассом *И. Циганов*
Расмлар редактори *И. Холиқов*
Техн. редактор *Н. Жўраева*
Корректор *М. Саидхожиева*

Босмахонага берилди 2/IV-75 й. Босишга рухсат этилди:
17/VII-75 й. Формати 70×90 1/32. Босма л. 4,5 Шартли
босма л. 5,26. Нашр. л. 4,6. Тиражи 20000 Р—11240.
Ғафур Ғулом Ҳомидов Адабиёт ва санъат нашриёти.
Тошкент, Навоий кўчаси, 30. Шартнома 203—74.

ЎзССР Министрлар Советининг Нашриётлар, полигра-
фия ва китоб савдоси ишлари бўйича давлат комитети-
нинг 2- босмахонасида № 1 қозоғга босилди. Янгийўл ш.,
Самарқанд кўчаси, 44. 1975 й. Заказ № 96. Баҳоси 65 т.